

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLİŞKİ DOYUMU
İLE NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ziba AKSOY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Davut İBRAHİMOĞLU

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Ziba AKSOY

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Üniversite Öğrencilerinde İlişki Doyumu ile Narsisistik Kişilik Özellikleri İlişkisinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 12.07.2021

Sayfa Sayısı : 87

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Davut İBRAHİMOĞLU

Dizin Terimleri : İlişki Doyumu, Narsisistik, Narsisistik Kişilik Özellikleri

Türkçe Özet : Yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar tartışılarak literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Ziba AKSOY

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLİŞKİ DOYUMU
İLE NARSİSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ziba AKSOY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Davut İBRAHİMOĞLU

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ziba AKSOY

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ziba AKSOY'un Üniversite Öğrencilerinde İlişki Doyumu ile Narsisistik Kişilik Özellikleri İlişkisinin İncelenmesi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Dr. Öğr. Üyesi Davut İBRAHİMOĞLU*
(Danışman)

İmza

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Arzu SOMAY*

İmza

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. İlişki doyumu ve narsisistik kişilik özellikleri belirlenen değişkenlere göre incelenmiştir. Yapılan araştırma ilişkiyel tarama modeliyle tasarlanmıştır. Yapılan araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde öğrenim gören 385 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada katılımcılardan çalışmaya katılmaya gönüllü olanlara Sosyodemografik Form, İlişki Doyumu Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Verilerin analizi için SPSS 21 programı kullanılmıştır. Oluşan verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespit edilmesi için "Normallik Testi" gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağıldığı belirlenmiş ve "Parametrik Testlerden", "t-testi" ile "One Way Anova" testi kullanılmıştır. Örneklemi oluşturan bireylerin Sosyo-Demografik özelliklerinin belirlenmesi için "Frekans" analizi yapılmıştır. Araştırmanın hipotezlerinin incelemek içinse korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Yapılan analizlere doğrultusunda cinsiyete göre ilişki doyumu, üstünlük, teşhircilik, otorite, hak iddia etme ve öz yeterlik düzeyleri farklılık göstermektedir. Ekonomik duruma göre ilişki doyumu, teşhircilik ve üstünlük düzeyleri farklılık göstermektedir. Ebeveyn tutumuna göre bütün değişkenlerde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasında negatif yönde korelasyon tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlişki Doyumu, Narsisistik, Narsisistik Kişilik Özellikleri

SUMMARY

In this study, the relationship between relationship satisfaction and narcissistic personality traits in university students was investigated. Relationship satisfaction and narcissistic personality traits were examined according to the determined variables. The research was designed with the relational screening model. The study group of the research consists of 385 students studying at Istanbul Gelişim University. In this study, the Sociodemographic Form, Relationship Satisfaction Scale and Narcissistic Personality Inventory were applied to the participants who volunteered to participate in the study. SPSS 21 software will be used for data analysis. "Normality Test" was carried out to determine whether the resulting data were normally distributed or not. It was determined that the data were normally distributed and among the "Parametric Tests", "t-test" and "One Way Anova" tests were used. "Frequency" analysis was performed to determine the socio-demographic characteristics of the individuals forming the sample. Correlation analyses were used to examine the hypotheses of the research.

In line with the analyses made, the levels of relationship satisfaction, superiority, exhibitionism, authority, claiming rights and self-efficacy differ according to gender. Relationship satisfaction, exhibitionism and superiority levels differ according to the financial situation. It was determined that there was a significant difference in all variables according to parental attitudes. In addition, a negative correlation was found between relationship satisfaction and narcissistic personality traits.

Keywords: Relationship Satisfaction, Narcissistic, Narcissistic Personality Traits

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	v
EKLER LİSTESİ	vi
ÖN SÖZ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Hipotezler ve Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlişki Doyumu	7
2.1.1. Romantik İlişkilerin Başlaması ve Gelişmesi	13
2.1.2. İlişki Doyumunu Etkileyen Faktörler	17
2.1.3. İlişki Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	18
2.2. Narsisizm	21
2.2.1. Narsisizmin Nedenleri.....	24
2.2.2. Narsisizmin Tipleri	27
2.2.2.1. Normal Narsisizm.....	27
2.2.2.2. Patolojik Narsisizm	28
2.2.3. Narsisizm Boyutları	30
2.2.3.1. Otorite.....	31
2.2.3.2. Teşhircilik.....	31
2.2.3.3. Sömürücülük.....	32
2.2.3.4. Hak İddia Etme	34
2.2.3.5. Üstünlük	34

2.2.3.6. Kendine Yeterlilik	35
2.2.3.7. Kendini Beğenme	36
2.3. Narsisizm ve Yakın İlişkiler.....	37
2.4. Narsisizm İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM VE TEKNİKLER

3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	41
3.3. Veri Toplama Araçları	41
3.3.1. Sosyodemografik Form.....	41
3.3.2. İlişki Doyumu Ölçeği.....	41
3.3.3. Narsisistik Kişilik Envanteri	42
3.3.4. Verilerin Analiz Teknikleri.....	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı	43
4.2. Ölçeklerden Alınan Puanların İncelenmesi.....	44
4.3. Ölçeklerden Alınan Puanların Karşılaştırılması	44
4.4. Korelasyon Analizleri	50
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	52
KAYNAKÇA	57
EKLER.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	74

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyete ilişkin dağılımı	43
Tablo 2. Araştırmaya katılan bireylerin ekonomik durum algısına ilişkin dağılımı .	43
Tablo 3. Araştırmaya katılan bireylerin ebeveyn tutumuna ilişkin dağılımı.....	43
Tablo 4. Ölçeklerden alınan puanların incelenmesi	44
Tablo 5. Cinsiyet değişkenine göre ölçek puanlarının incelenmesi	44
Tablo 6. Ekonomik durum algısı değişkenine göre ölçek puanlarının incelenmesi..	46
Tablo 7. Ebeveyn tutumu değişkenine göre ölçek puanlarının incelenmesi	48
Tablo 8. İlişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	50

EKLER LİSTESİ

EK-1 Sosyodemografik Form

EK-2 İlişki Doyumu Ölçeği

EK-3 Narsisistik Kişilik Envanteri

EK-4 Özgeçmiş

ÖNSÖZ

Üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri ilişkisinin incelenmesi adı tezimde konunun belirlenmesi, hazırlanması ve tüm aşamalarında emeği geçen, bilgi birikimlerini ve değerli zamanlarını benden esirgemeyen çok kıymetli tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Davut İBRAHİMOĞLU hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmamın her aşamasında sabırlı bir şekilde yanımda duran ve manevi olarak desteğini esirgemeyen sevgili kızıma, tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

GİRİŞ

İnsanların yaşamına sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için fizyolojik gereksinimlerin karşılanabilmesi gerekir. Fakat bu durum yaşamın devamını sağlasa da yaşamın daha nitelikli olabilmesi için en gerekli unsur olarak değerlendirilmemektedir. Bunun için kişilerin duygusal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi gerekir, bu ihtiyaçlar ise genelde romantik ilişkilerde karşılanabilmektedir. Bazıları için romantik ilişkiler, bireysel ilişkileri ifade ederken, bazı kişiler içinse partnerine karşı hissettiği duyguları ifade eder. İlişkiler bireysel ya da romantik algılsa da bu ilişkilerin ortak noktası bir başkasına ihtiyaç duyulmasıdır (Atak ve Taştan, 2012, s. 521).

İlişki doyumu partnerlerin duygularını ifade edebilmesiyle de ölçülebilmektedir. Partnerlerin kendisini ifade edebilmesi, başkalarına olan duygularının samimilik düzeyi, deneyim ve tutumların aktarılma süreciyle ifade edilmektedir (Sprecher ve Hendrick, 2004, s. 865).

İlişkiden partnerlerin aldığı doyum düzeyinin yüksek olması, mutluluğu da olumlu şekilde etkilemektedir. İlişki içerisinde partnerlerin yaşadığı deneyimlerde olumlu deneyimlerin, olumsuzlardan fazla olması ilişkiden doyum alındığını göstermektedir. Olumsuz durumların yoğunlukta olması ise ilişkiden doyum alınmadığını gösterir (Hendrick ve Hendrick, 1995, s. 56).

İlişki doyumunun yüksek olmasında partnerlin kişisel bilgilerini paylaşması son derece önemlidir. Duygu paylaşımlarında ise sevgi ve saygının olması da oldukça önemli görülmektedir. İnsanların en temel gereksinimlerinden birisi olan sevgi, romantik ilişkilerle karşılanır ve karşılıklı destekleyici ilişkilerle şekillenir (Guerrero, Andersen ve Afifi, 2011, s. 78).

İlişki doyumunun sağlanmasıyla birlikte partnerlerin ilişkisinin derin bir şekilde ilerlediği, partnerlerin mutlu oldukları, ilişkiye olan bağlılıklarının yüksek olduğu, karşılıklı güven, takdir ve ödüllendirme içerisinde oldukları, yaşam alanlarının ortak olduğu ve birbirlerini değerli hissettirip, mutlu oldukları aktiviteleri ortak yapabildikleri söylenebilir (Solmuş, 2011, s. 29-30).

Romantik ilişkilerde karşılılık vardır ve romantik ilişkiler gönüllü bir biçimde ilerlemektedir. Sevgi ifadelerinin sıklıkla ortaya çıktığı romantik ilişkilerde karşılıklı duygu değişimleri bulunmaktadır (Tüfekçi, 2008, s. 21)

Bireylerin yaşamı romantik ilişkilerden etkilenebilmektedir. Özellikle genç bireylerin yaşamı, romantik ilişkilerden daha fazla etkilenmektedir. Partnerin istismar edilmesi, aşağılanması, kabul edilmemesi; partnere karşı olumsuz iletişim yöntemlerinin kullanılması, küfür edilmesi ve alaycı konuşulması da ilişki doyumunu düşüren önemli unsurlar arasında gösterilmiştir (Kalkan, 2008, s. 132)

İlişki doyumunu artıran ya da azaltan çok çeşitli faktörlerden bahsedilebilir. Yapılan alan yazını taramasında ilişki doyumunu etkileyen çeşitli faktörler arasında narsisistik kişilik özelliklerin de olduğu görülmüştür. Narsisizm bireyin kendisine hayranlık duyması, kibir ve kendini aşırı düzeyde sevmeye durumudur (Rank, 2010, s. 3)

Narsisizmde bireylerin kendisine aşırı değer vermesi, kendisini sevmesi varken, başkalarına yönelik ise duygu ve ilgi eksiliği olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Fakat bu durumun aksine narsisistik özelliklere sahip olan kişilerin kendisini sevmediğine yönelik yaygın bir görüş bulunmaktadır (Lowen, 2016, s. 42-45).

Normal ilişkisinde takdir ve hayranlık bekleyen narsisist bireyler, çıkarlarını gözetmekte ve empati kuramamaktadır. Bu durum romantik ilişkilerinde de aynen devam etmektedir. Narsisist bireyler yakın ilişkideki partnerini ideal biçime getirmeye çalışır. Kurduğu yakın ilişki yüzeysel ve geçici olmaktadır, derin duygusal bağlar kurulamamaktadır. Eğer narsisist birey, partneriyle olan ilişkide kurduğu yakınlığın ve bağlılığın tehlikeye girdiğini hissederse partnerini idealize etmeye çalışırken dilediği sonuca ulaşamazsa kurduğu ilişkiyi sonlandırır. Narsisistler için yakın ilişkideki partner, narsisist kişiye saygı göstermek, beğenmek ve onaylanmak için vardır. Partnere karşı yakın, sıcak ve karşılıklı etkileşime dayalı bir ilişki sınırlı düzeyde gerçekleşmektedir (Campbell ve Foster, 2002, s. 486). Literatür taramasında görüldüğü üzere narsisistik kişilik özellikleri ile ilişki doyumunu arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan bu araştırmada üniversite öğrencilerinde ilişki doyumunu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. İlişki doyumu ve narsisistik kişilik özellikleri belirlenen değişkenlere göre incelenmiştir.

1.2. Hipotezler ve Alt Problemler

Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezler şu şekildedir:

- Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu ile üstünlük düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu ile teşhircilik düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu ile otorite düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu ile sömürücülük düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu ile hak iddia etme düzeyleri arasında ilişki vardır.
- Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu ile öz yeterlik düzeyleri arasında ilişki vardır.

Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre ilişki doyumu düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre üstünlük düzeyi farklılaşmakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre teşhircilik düzeyi farklılaşmakta mıdır?

- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre otorite düzeyi farklılaşmakta mıdır?

- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre sömürücülük düzeyi farklılaşmakta mıdır?

- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre hak iddia etme düzeyi farklılaşmakta mıdır?

- Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, ekonomik düzey ve bağlanma stillerine göre öz yeterlik düzeyi farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin tespiti sağlanarak, belirlenen sonuçlara göre literatüre katkıda bulunulmasını amaçlanmaktadır. Bunlara ek olarak belirlenen demografik değişkenlere göre ilişki doyum düzeyleri ile narsisistik kişilik özelliklerinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Yapılan alan yazın taramasında üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu nedenle yapılacak olan çalışmayla birlikte alan yazındaki boşluğun doldurulabileceği düşünülmektedir.

Campbell ve Miller (2011, s. 15), narsisistik kişilerin romantik ilişki yaşamasını çikolatalı kek metaforuyla açıklamıştır. Bu metafora göre sağlıklı bir salata yemek yerine çikolatalı kek yenilmesi ilgi çekici gözükse de ilerleyen zamanlarda verilen kararlardan pişmanlık duyulmaktadır. Alınan kalori ve şekerin uzun vadede olumsuz sonuçları olacaktır. Narsisist bireylerle ilişki yaşamak çikolatalı kek yemek gibidir. Narsisistik bireylerin romantik ilişkileri çeşitli bağların eksikliğiyle devam etmektedir. Narsisistik bireyler sürekli olarak daha iyi bir partner aramaktadır. İlişkisinde aldatma eğilimi ile saldırgan eğilimler bulunmaktadır. Narsisist bireyler iyi bir sosyal statüye sahiptir, karizmatiktir ve cinsel açıdan çekicidir. Böyle kişilerle ilişki yaşamak kısa vadede güzel gelse de uzun vadede narsisist bireylerle ilişki yaşamak olumsuz duygu ve düşüncelerin doğmasına yol açmaktadır. Narsisist kişiler, benliklerine libidinal yatırım yapmaktadır. Bu durum narsisistlerin başkalarına yönlendireceği ilgi ve sevgi kapasitelerini sınırlamaya neden olmaktadır.

Narsisistlerin ilişkisinde sömürü ana unsurdur ve sömürücülük sona erdiğinde narsisist bireyin o kişiyle ilişkisi de sona erecektir (Kernberg, 1999, s. 14).

Narsisizm ile ilişki doyumu ve benlik saygısı ilişkisinin incelendiği çalışmada, narsisistik eğilimler arttıkça ilişki doyumunun azaldığı tespit edilmiştir (Doğaner, 2014, s. 131). Araştırma sonucunda narsisizm puanı ile ilişki doyumunun negatif yönde korelasyon olduğu belirlenirken, narsisizm ile saldırganlık arasında da negatif yönde korelasyon saptanmıştır. Ayrıca narsisizm puanı arttıkça, partnerin ilişkiden aldığı doyumun azaldığı tespit edilmiştir (Gewirtz-Meydan ve Finzi-Dottan, 2017, s. 296).

Yapılan çalışmada narsisistik kişilik özelliği gösteren bireylerin çevresindekilere acı çektirici ve onları üzücü davranışlara sıklıkla başvurduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kişilerin çevresiyle uyum sorunu yaşadığı belirlenmiştir (Miller, Campbell ve Pilkonis, 2007, s. 170).

Yapılan çalışmada narsisizm ile ilişkiye bağlanma arasında negatif yönde korelasyon olduğunu belirlemiş olup, ilişki süresi ile narsisizm arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Narsisizm puanı arttıkça kendisini daha olumlu değerlendirdiği bulunmuştur (Campbell, Rudich ve Sedikides, 2002, s. 360).

Campbell (1999, s. 1254) çalışmasında narsisizm puanı yüksek olanların yakın ilişkilerinde mükemmel tanımladığı özelliklere sahip olan, kendisine odaklanan ve yakınlık gösterenleri tercih ettiği saptanmıştır. Ayrıca duygusal yakınlık isteyenlerden uzak durdukları, mükemmel bir partnerin beğenisini kazanıp benlik saygısını yükseltmeyi hedefledikleri tespit edilmiştir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Çalışmada tespit edilen ilişki doyumu düzeyleri, İlişki Doyumu Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

2. Çalışmada tespit edilen narsisistik kişilik özellikleri, Narsisistik Kişilik Envanteri'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

3. Bu çalışma, çalışmaya katılan Gelişim Üniversitesi öğrencilerinden 385 kişiyle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

1. Örnekleme grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Örnekleme oluşturan öğrencilerin ölçeklerdeki soruları içtenlikle ve doğru bir biçimde cevapladığı varsayılmıştır.
3. Araştırmada kullanılan İlişki Doyum Ölçeği'nin ilişki doyumunu, Narsistik Kişilik Envanteri'nin narsistik kişilik özelliklerini ölçtüğü varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

İlişki Doyumu: İlişki içerisinde partnerlerin öznel değerlendirmelerini ve duygularını ifade etmektedir (Hendrick, 1988, s. 84).

Narsisizm: Bireyin kendisine hayranlık duyması, kibir ve cinsel özseverliktir (Atay, 2010, s. 3).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İlişki Doyumu

Sosyal bir varlık olan insanlar, yaşamlarının her aşamasında farklı gereksinimlerinin karşılanabilmesi için başkalarına ihtiyaç duyar. Doğumla birlikte hayatta kalabilmek için başkalarına ihtiyaç duyulurken daha sonra sevmeye, ait olma ve sevilme gibi ihtiyaçların karşılanabilmesi için başkalarına ihtiyaç vardır. Sosyal ve yakın ilişkiler insanların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Üniversite dönemini işaret eden genç yetişkinlikte yakın ilişki kurabilmek en önemli gelişim görevlerinden birisi kabul edilmektedir. Kurulan yakından ilişkiyi doyum alabilmekte hem ruhsal sağlığın belirlenmesinde hem de gelecek ilişkilerin şekillenmesinde oldukça önemlidir (Özkan, 2016, s. 1). Kişiliğinin en temel özellikleri sevgiyle kavranabilmektedir. Sevgi olmadığı takdirde başkalarının özünün net bir biçimde farkına varılamaz. Sevgiyle birlikte sevilen kişinin özellikleri ve eğilimleri net biçimde görülebilir duruma gelir ve gerçekleştirebileceği potansiyelin farkına varılır. Ayrıca sevgiyle birlikte farkına varılan potansiyelin gerçekleşmesine de imkan tanınmış olur (Frankl, 2014).

Genç yetişkinlik dönemindeki gelişim görevi Erikson'a göre yakınlığa karşı yalıtılmışlıktır. Bu dönemde genç yetişkinler (18-30 yaş) yakınlık kurmak istemekte ve yakınlık kuracağı kişiyi arayışa girmektedir. Arayışlarla gerçekleşen ilişkilerde duygusal olgunlaşma sağlanmaktadır. Genç yetişkinler, yakınlık kuramadıklarında ise yalıtılmışlık hissetmekte, duygusal olgunluğu sağlayamamakta ve mutsuz olmaktadır ((Burger, 2006, s. 164-169).

Genç yetişkinlik döneminde sevmeye ve sevilmeyle birlikte olgunluk kazanılmaktadır (Onur, 2000, s. 87). Yaşanılan ilişkiler bireylerin beklentisinin şekillenmesini ve beceri gelişimine önem verilmesini sağlamaktadır. İlişkiler, bireyin kendisine odaklanmasına fırsat tanımakta böylelikle yetişkinliğe geçişte önemli bir adım atılmaktadır (Atak ve Çok, 2010, s. 42).

İlişki doyumunun temeli incelendiğinde Etkileşim Kuramı'nın olduğu görülmektedir. Etkileşim Kuramı'nın temelinde ilişkinin karşılaştırılması vardır. Yapılan karşılaştırmalar, ilişkilerin değerlendirilmesini sağlarken, ilişki doyumuna yönelik bilgi vermektedir. Yapılan değerlendirme sonucunda partnerlerin ortalama

puanı, nötr noktası kabul edilirken bu puanın üzerinde puan alınması ilişki doyumunun sağlandığını gösterirken, nötr noktası altında puan alınması ilişkidenden doyum alınmadığını göstermektedir (Günay , 2007, s. 2-3).

Yakın ilişkiler insanların hayatında oldukça önemlidir (Yalçın ve Ersever, 2015, s. 186). Yakın ilişkiler, arkadaş ilişkilerinden farklı bir anlam içermekle birlikte bünyesinde aşk ve evliliği barındırabilmektedir (Büyükşahin, 2006, s. 2).

Yakın ilişkiler, ikili ilişkilere benzemekle birlikte çeşitli farklılıkları bulunmaktadır. Yakın ilişkilerde cinsellik boyutu olabilmekte ve cinselliğe bağlı biçimde geleceğe yönelik beklentiler oluşabilmektedir (Kalkan ve Yalçın, 2012, s. 1).

Connoly ve Goldberg, ilişkilerin gelişiminin dört aşamada meydana geldiğini belirtmektedir. Bu aşamalar şu şekilde açıklanmıştır:

- Birinci Aşama: Arzu ve çekiciliğin ön plana çıktığı başlatma aşamasıdır.
- İkinci Aşama: Etkinliklere aynı gruplarda katılım sağlanarak, ilişkinin gelişiminin temellerinin atıldığı yakın ilişki aşamasıdır.
- Üçüncü Aşama: Flörtün olduğu samimi ve romantik ilişkinin geliştiği aşamadır.
- Dördüncü Aşama: yakınlık ve bağlılığın derin bir şekilde ilerlediği, evliliğe doğru adımın atılabildiği bağlılık ilişkisi aşamasıdır (Kalkan ve Yalçın, 2012, s. 2).

İlişkiler aynı zamanda psikososyal gelişimin desteklenmesi açısından da son derece önemli olmaktadır (Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015, s. 70). Romantik ilişkiler, genç yetişkin bireylerin mutluluğunu önemli ölçüde etkilemektedir. İlişkinin devam etmesi, duyguların açığa çıkmasına ve mutlu bir evlilik hazırlığının yapılması gibi gelişim görevlerinin kazanımında etkili olmaktadır (Saraç, 2013, s. 6-7).

İlişkinin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi için partnerlerin ilişkidenden doyum alabilmesi gerekmektedir (Saraç, 2013, s. 3). İlişkidenden doyum alınmadığı takdirde partnerler kendisini yalnız hissedebilmektedir (Buluş, 1997, s. 82). İlişki doyumu partnerlerin ilişki içerisinde tutarlı ve kararlı hareket ederek, ilişkinin karşılıklı olduğunu fark edebilmesi ve karşılıklı değer verip değer görebilmesidir (Sakallı, 2003, s. 296).

İlişki doyumu ilişki içerisinde partnerlerin öznel değerlendirmelerini ve duygularını ifade etmektedir (Hendrick, 1988, s. 94). Yapılan bir diğer tanıma göre

ilişki doyumu, partnerlerin ilişkisini olumlu değerlendirebilmesidir (Rusbult ve Martz, 1995, s. 559).

Romantik ilişki içerisinde ilişkinin sağlıklı sürdürülmesi ve partnerlerin rahat olabilmesi, ilişki doyumunun sağlanmasında önem arz etmektedir. Romantik ilişki içerisinde partnerler karşılıklı yardımlaşmalarda bulunmaktadır, en önemli yardımdan birisi partnerin ihtiyaçlarının giderilmesine yöneliktir. Bu duruma ek olarak sevgi, ilgi, saygı ve bilgi paylaşımıyla aynı arkadaşları paylaşma da ilişki doyumunda önemli bir unsurdur. Partnerlerin ilişkilerinde çıkar beklememesi ve karşılıksız sevginin olması da ilişkiden doyum alınabilmesini sağlarken, partnerlerin mutlu olmasına da olanak sağlamaktadır (Clark ve Mills, 2011, s. 233).

Romantik ilişkinin uzun süre devam etmesinde, ilişkiden doyum alınabilmesinin, karşılıklı beklentilerin yerine getirilmesinin ve partnerlerin kendisini iyi hissetmesinin önemli olduğu bildirilmiştir (Budak, 2011, s. 7). İlişkiden doyum alınmasıyla birlikte partnerlerin yaşamları zenginleşerek, ruhsal ve öznel iyi oluşa katkı sağlayacaktır (Kalkan ve Yalçın, 2011, s. 1).

Romantik ilişkiler bağlılık, duygusal yakınlık, fiziksel yakınlık, bilişsel yakınlık ve karşılıklık olmak üzere 5 ögeden oluşmaktadır.

• **Bağlılık:** Bağlılık ögesi, bireylerin ilişki süresince deneyimlediği durumların sonucunda partneriyle beraber olmayı istemesidir. Bağlılık, romantik ilişki içerisinde diğer boyutların gelişebilmesi için ön koşul olarak görülmektedir.

• **Duygusal Yakınlık:** Duygusal yakınlık ögesi, duyguların samimi biçimde paylaşılması ve karşılıklı olarak duyguların bilinmek istenmesini ifade eder.

• **Fiziksel Yakınlık:** Fiziksel yakınlık ögesi, fiziksel etkileşimi ifade etmektedir. Bilişsel yakınlık, partnerle paylaşılan bilişsel değişimlerle partnerlerin bilişsel dünyalarını fark etmeleridir.

• **Karşılıklık:** Karşılıklık ögesi ise karşılıklı etkileşimde bulunulması ve partnerlerin karşılıklı olarak çaba göstermesidir (Eryavuz, 2006, s. 43).

Bireylerin ilişkilerini sağlıklı biçimde yürütebilmesi, ilişkiden aldıkları doyumla ilişkilidir. Partnerlerin ilişkilerinden tatmin olarak, ilişkisini devam ettirmesi ilişki doyumunun yüksek olduğuna işaret etmektedir (Stackert ve Bursik, 2003, s. 1425).

Yakın ilişkiler, partnerin çıkarıyla kendisinin çıkarını eş tuttuğu ilişki biçimidir. Romantik yakınlaşma ise duygusal ve davranışsal bağlılık ile gereksinimlerin karşılanmasını içermektedir (Shao, Lee ve Huang, 2004, s. 575).

İki bireyin aynı deneyimleri paylaşması, ortak aktivitelere katılması ya da gündelik iletişimde karşılıklı pozitifliğin olması romantik ilişki kavramıyla açıklanmaktadır. Romantik ilişkiler ilgi, yardım, açıklık, dürüstlük, kibarlık, koruma, paylaşım ve duygusal bağ gibi ögeler bulunmaktadır. Romantik yakınlık karşılıklı olarak düşünce, davranış ve duygulara yönelik benzerlik ve farklılıkları açıklayabilmek amacıyla başkalarıyla yakınlık kurma sürecidir (Eryavuz , 2006, s. 42).

İlişki doyumunda beklentiler önemli bir yere sahiptir. Beklentiler bireysel farklılıklardan, önyargılardan ve partnerlerin birbirleriyle kurduğu ilişkiden etkilenmektedir. Önyargılı beklentileri olan bireyler ilişkilerinde sürekli karşı tarafın beklentilerinin karşılanmasını beklemektedir. Fakat önyargılar, samimi duyguları ve umutları savunmasız bıraktığından ilişkiden doyum alınmasını engelleyecektir. Bu ifadelerle rağmen ilişkiden büyük beklentilerin olmasının romantik ilişki ve evlilik için önemli bir özellik olduğu, ilişkilerdeki belirsizlik içerisinde güvenlik duygusunu oluşturduğu da belirtilmektedir (Murray, Holmes ve Griffin, 1996, s. 82).

Romantik ilişkilerin çeşitli boyutları vardır. Bu boyutlar şu şekilde ifade edilmektedir:

1. Kendini açma ve açık sözlü olma,
2. Bilgi sahibi ve duyarlı olma,
3. Bağlanma,
4. Partnerle olan ilişkinin benzersizlik düzeyi,
5. Yardımlaşma ve paylaşımda bulunma,
6. Yardım etme esnasında partnerin incinebileceğine hazır olma,
7. Partnerle ortak aktivitelere katılma,
8. Sadakat ve güven, romantik ilişkilerin boyutlarını oluşturmaktadır (Eryavuz , 2006, s. 43).

Romantik ilişkiye yönelik inançlar, bilişsel yapılardan etkilendiğinden bu yapıların açıklanması gerekmektedir. Bilişsel yapılar deneyimlerden etkilenmektedir,

ilişkiye yönelik düşüncelerin gelişmesi ilişkinin niteliğini de geliştirmektedir (Freedman ve Sears, 2003, s. 60). Bu durum ilişkiden alınan doyum üzerinde de etkili görülmektedir.

Yakın ilişkilerin sağlıklı olması bünyesinde birtakım özellikleri barındırmasıyla mümkün olacaktır. Bu özellikler şu şekilde açıklanmaktadır:

- Partnere karşı bireyin olduğu gibi davranması, güvenmesi ve romantik ilişki kurması,
- Sevgiyi hissedebilmek ve hissettirebilmek,
- Partnerin bireyselliğine saygı göstermek, sevgiyi iletme ve ilişkiyi sürdürmek,
- İlişkinin süreklilik göstermesi,
- Partnerin daha iyi olabilmesi için gereksinimleriyle ilgilenme,
- Doyum alınan cinsel yaşamın, tensesel temasın ve yakınlığın olması sağlıklı ilerleyen yakın ilişkinin özellikleri arasında gösterilmektedir (Myers, Sweeney ve Witmer, 2000, s. 250).

İnsanların bir başkasıyla sağlıklı yakın ilişki geliştirmesi ve ilişkiden doyum alabilmesi, yaşam doyumunu olumlu yönde etkileyecektir. Romantik ilişki geliştiren ve duygularını partneriyle paylaşan bireylerin, yalnız kişilere oranla yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Vara, 1999, s. 101).

İlişki doyumu sıklıkla incelenmiştir, buna karşılık ilişki doyumsuzluğu da incelenmiştir. İnceleme sonucunda ilişkilerde doyumsuzluk tepkileri sınıflandırılmıştır. İlişkide doyumsuzluğa verilen tepkiler şu şekilde ifade açıklanmıştır (Çırakoğlu ve Tezer, 2010, s. 30).

Dile Getirme: Çiftlerin yaşadıkları problemlerle başa çıkabilmeleri ve olumlu davranışlar sergileyerek çözüm aramaları gerekmektedir. Problemler karşısında sık yaşanan tartışmalar, çözüm için öneri geliştirememek ve gereksinim duyulduğunda yardıma başvuramamak sorunlar karşısında aktif ve yapıcı başa çıkabilmeyi zorlaştırmaktadır.

Sadakat: İyimser ve pasif biçimde sorunların çözülmesini beklemektir. Dua etmek, başkalarının eleştirileri karşısında partnerini desteklemek bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

İhmal: Sorunlar karşısında pasif biçimde beklemek ve şartların daha da kötüye gitmesine izin vermek bu kapsamda değerlendirilir. Partneriyle daha az zaman geçirmek, sorunları hiç konuşmamak, tartışmadan ihmale örnek olarak verilebilir. Sadakat ve ihmal pasif davranışlardır.

Terk Etme: Yıkıcı bir davranış olan terk etme, ilişkiyi sonlandırma anlamı taşımaktadır. Dile getirme ile terk etme sorunlara karşı direkt davranışlarda bulunulan aktif tepkilerdir.

Romantik ilişkilerde duygular karşılıklı ve yoğun biçimde yaşanırken, maddi ve manevi paylaşımlar bulunmaktadır. Ayrıca partnerler duygularını birbirlerine rahatlıkla anlatabilirken, duyguları davranışa dönüştürebilmekte ve olası bir ayrılığa üzüntü duyulmaktadır (Eryavuz, 2006, s. 43).

Romantik ilişkinin ayrılıkla sonuçlanmasına yönelik oluşturulan modelde şu bilgilere yer verilmiştir:

- Ayrılık gerçekleştiğinde çiftlerde kaygı belirtileri açığa çıkmaktadır. İlişkiyi sonlandırmak, yalnızca ilişkinin sona ermesini kapsamamaktadır. İlişkiyi sonlandırmak birçok açıdan çiftleri etkileyecektir. Partnerin artık olmayacağını bilmesi beklentilerin, umutların ve partnerin desteğinin kaybedildiğini göstermektedir.

- Bir sonraki aşamada çiftlerin duygusal ve fiziksel ayrılı bulunur. Bu dönemde yas yaşanır ve çiftlerin kendini toparlama evresi başlar. Bu esnada yalnızlık, mutsuzluk ve kızgınlık yaşanabilir.

- Üçüncü ve son aşamada bireylerin gelecek yaşantısına ilişkin plan yapması, oluşan olumsuz duyguların azaltılmasında etkili olacaktır. Ayrılık yaşayanların kendisine zaman ayırması, etkinliklere katılmaya başlaması benlik algısının gelişimi açısından da son derece önemli görülmektedir (Hebert ve Popadiuk, 2008, s. 2).

İlişki doyumu kavramının tanımı ve açıklamasına yönelik literatür taramasında, ilişkilerin devamlılığı ve partnerlerin mutluluğu ile ilişki doyumunun ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Partnerlerin ilişkiden doyum olarak ilişkisini devam ettirme ve

evliliğe götürme, eğer evlilerse bu süreci devam ettirme noktasında ilişki doyumunun sağlanması önemli bir yere sahiptir. İlişki doyumunun sağlanması ve alınan doyumun artırılabilmesi içinde partnerlerin karşılıklı gereksinimlerinin karşılanabilmesi gerekmektedir. Bu nedenle partnerlerin birbirini anlayabilmesi, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi gerekir.

2.1.1. Romantik İlişkilerin Başlaması ve Gelişmesi

Bebeklik döneminde bebek ve bakım veren arasındaki kurulan ilişki, bireyin yaşamı boyunca kuracağı ilişkileri etkileyecektir. Bakım veren kişiyle ilişkisini geliştiren bebekler, yaşamını sürdürebilmek ve güvenliğini sağlayabilmek için bakım verene ihtiyaç duymaktadır. Kurulan ilişki doğrultusunda ise bağlanma davranışı oluşmaktadır. Bowlby'in geliştirdiği bağlanma kuramında da kurulan ilişkilerin ileriki zamanda kurulacak olan romantik ilişkiler üzerinde belirleyici etkisi olduğundan bahsedilmiştir. Oluşturulan bağlanma kuramında, bağlanma dinamiklerine göre bireyin kendisine ve çevresine yönelik bilişsel figürlerin oluşturulduğu ifade edilmektedir (Furman, 2002, s. 178).

Bireyin oluşturduğu bilişsel figürler, bebeklik döneminden yetişkinlik dönemine kadar kurulacak olan sosyal ve romantik ilişkiler üzerinde etkili olmaktadır. Olumlu bilişsel figür oluşturup güvenli bağlanma gerçekleştiren çocuklar, sağlıklı ilişki kurabilmektedir. Güvensiz bağlananların ise geliştirdiği ilişkiler sağlıklı olmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s. 226; Shi, 2003, s. 144)

Çocuklar bağlanma gerçekleştirdikleri kişiye ihtiyaç anında ulaşabilmeyi ve çevrenin keşfi süresince destek alabileceğine inanması bağlanmanın anahtarını oluşturmaktadır. Bakım verenle arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi sonucunda çocuklar değerli mi oldukları ya da değersiz mi olduklarını öğrenerek, duygusal şemalar oluşturmaktadır (Erden İmamoğlu, 2009, s. 65).

Oluşturulan duygusal şemalara göre ise bağlanma stilleri belirlenmektedir. Bakım veren kişinin çocuğa içten, samimi, güvenilir ve tutarlı davranması çocukların güvenli bağlanmasını sağlamaktadır. Güvenli bağlanan çocuklar yakınlık kurmaktan çekinmeyen, sevildiğinin farkında olan ve değer gördüğünü bilen kişilerdir. Bu çocuklar başkalarıyla sıcak ve samimi ilişkiler geliştirebilmekte ve ilişkileri konusunda da olumlu görüşlere sahip olmaktadır. Kaygılı-kararsız bağlanma stilinde ise yakınlık kurmak için abartılı istekler, ilişkisinde sevilme ve reddedilme konusunda

kaygılı düşünceleri bulunmaktadır. Kaygılı-kararsız bağlananlar kendisini başkalarına kabul ettirebilmek için yoğun arzu duymakta, başkalarını güvenilmez algılamaktadır. Kaçınmacı yaklaşımda ise bireyler karşılıklı etkileşim ve yakınlık kurma noktasında rahatsızlık yaşamaktadır. İnsanları güvenilmez bulan kaçınmacı bağlanan kişiler, acı çekmekten korktuğu için duygusal bağlanma ve güven konusunda isteksiz davranmaktadırlar (Nancy, Cooper, Albino ve Allard, 2002, s. 968).

Oluşturulan bağlanma stillerine göre ise romantik ilişkinin kurulması ve ilişkiden doyum alınmasında da farklılıklar oluşacaktır. Ayrıca bağlanma stilleri ilişkinin gelişimi üzerinde de etkili olmaktadır.

Romantik ilişkilerin başlamasında çeşitli adımlar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi davranışsal yakınlıktır ve bu adımda hoşlanılan bireyle ortak aktivitelere katılma isteği bulunmaktadır. Bu istek ilişkinin başlamasında ilk adımı oluşturmaktadır. İkinci adımda ise hoşlanılan kişiye karşı zihinsel ve duygusal yakınlık hissedilmelidir. Üçüncü adımda karşı tarafa güzel cümleler ya da sözler söylenmektedir. Daha sonraki adımda bireyin kendini algılaması, kendi özelliklerini değerlendirmesi bulunmaktadır. Son adımda ise bireyin dürüst ve güvenilir olması, karşıdakine duygu ve düşüncelerine karşı saygılı olmalıdır (Eryılmaz ve Atak, 2009, s. 32-33). Bu aşamalar gerçekleştiğinde romantik ilişkilerde başlamaktadır.

Collins (2003, s. 7) romantik ilişkilerin beş farklı özelliği olduğunu dile getirmiş ve bu özellikleri şu şekilde ifade etmiştir:

- Romantik ilişkilerde katılım özelliği, flörtün sıklığını ve hangi yaşlarda başladığını belirtmektedir.

- Romantik ilişkilerde eş seçimi özelliği, romantik ilişkinin kiminle yaşandığıyla ilgilenmektedir.

- İlişkinin içeriği özelliği, romantik ilişki sürecinde partnerlerin ortak gerçekleştirdiği aktivitelerle ilgilenmektedir.

- Romantik ilişkilerde bilişsel ve duygusal süreçler önemli bir yere sahiptir. Partnerlerin yaşadığı ilişkinin başka ilişkilerinden farklı olan noktaları algılar, beklentiler, duygusal tepkiler, şemalar ve ilişkiye yönelik atıflardır (Collins, 2003, s. 7).

Romantik ilişkilerin başlaması noktasında dört ögenin olduğu ifade edilmektedir. Bu ögeler olumlu yaklaşım, benzerlik, fiziki görünüm ve fiziksel yakınlıktır.

- **Olumlu Yaklaşım:** İnsanların birbirine olumlu yaklaşması, kendilik değerinin artması açısından son derece önemlidir. Ayrıca kendisine değer veren bireyler, kendisine değer veren başka kişilere güven duyarlar.

- **Benzerlik:** Benzerlik arkadaşlığın başlamasında ve devam etmesinde önemli bir yere sahiptir. Benzer özelliklere sahip olmak, yaşam biçimi ve düşünce yapısının doru olduğu izlenimini yaratmaktadır. Birey herhangi bir problem yaşadığında, kendisine benzeyen kişinin onu daha iyi anlayabileceğini ve o kişiden yardım isteyebileceğini düşünmektedir.

- **Fiziksel Görünüm:** Fiziki görünüm açısından ise yeni bir ortama girildiğinde, fiziksel olarak kendisine en uygun kişilerle iletişime geçilmektedir.

- **Fiziksel Yakınlık:** Fiziksel yakınlık, ilişkinin başlamasında önemli bir unsurdur. İlişkinin başlaması için konuşma fırsatının doğmuş olması, birbirlerini fark edebilmeleri ve görebilmeleri gerekir (Tüfekçi, 2008, s. 21).

Romantik ilişkilerin gelişmesinde dört aşama bulunmaktadır. Bu aşamalara göre romantik ilişkinin kalitesi ve ilişki doyumu hakkında yorum yapılabilir. Bu aşamalar şu şekilde ifade edilmektedir:

- **Başlangıç Aşaması:** Romantik ilişkilerde ilk aşama olan başlangıç amasında kişilerin fiziksel çekiciliği ile arzuları ön plana çıkmaktadır.

- **Yakınlık Aşaması:** İkinci aşama olan yakınlık aşamasında çiftlerin birlikte planladığı ve gerçekleştirdiği aktiviteler, romantik ilişki gelişiminde önemli katkılar sunabilmektedir.

- **Romantik İlişki Aşaması:** Üçüncü aşama da çiftler samimi romantik ilişki kurmaktadır. Romantik ilişki aşamasında flört etmeye başlayan çiftler, yoğun duygusal deneyimler yaşayarak, cinsel yakınlaşmalar gerçekleştirebilirler.

- **Bağlılık Aşaması:** Son aşama olan bağlılık aşaması uzun bir süreci kapsamaktadır. Çiftlerin karşılıklı yakınlaşmasıyla derin bir bağ gelişerek, bu sürecin sonunda evlenebilirler. Romantik ilişkilerin gelişimi, çiftlerin ilişkiden aldığı doyumla ilişkili biçimde ilerler (Zimmer, 2002, s. 218).

Romantik ilişkinin gelişim evrelerini açıklayan Freedman ve arkadaşları, bu evrelerin sistematik biçimde ilerlediğini belirtmiştir. Oluşturulan bu modelde evreler şu şekilde açıklanmaktadır:

Sıfır İlişki: Karşı cinsten bireyler birbirlerinden haberdar değildir ve kadın erkek arasında hiçbir ilişki bulunmamaktadır.

Başlatma: Kadın ve erkekten her ikisi de ya da sadece birisi diğerinin farkına varmıştır. Oluşan farkındalıkla birlikte gözlemlene ve o kişi hakkında bilgi alma gerçekleşir. Bu aşamada insanlar arasında direkt bir ilişki bulunmamaktadır, birbirleri hakkında ilk izlenimler oluşturulur. Bu noktada bir kişinin diğerini daha iyi tanıyabilmesi için adım atabilmesi son derece önemli görülmektedir.

Yüzeysel İlişki: Bireyler birbirleriyle direkt etkileşime geçerler. Tanışma evresi olduğu için paylaşımlar ve konuşmalar daha çok yüzeyseldir. Bireylerin birbirleri üzerinde sınırlı bir etkisi bulunmaktadır.

Ortaklık: Bu evre kişilerin birbiri için özel algılanmasını ve çiftlerin bağlılığını ifade etmektedir. Paylaşımlar derinlemesine yapılır ve çiftler karşısındaki hakkında daha fazla bilgi sahibi olmuştur. İnançlardan, tercihlerden, değerlerden ve amaçlardan bahsedilmeye başlanmıştır. Bu aşamada özel paylaşımlar daha sık yapıldığı için psikolojik bağlılıkta oluşmaktadır. Çiftlerin birbirini etkileme düzeyi en üst seviyeye çıkmıştır.

Bu modelde ifade edildiği gibi romantik ilişkiler aşamalarla gelişme gösteren bir süreçtir. Sürecin sağlıklı ilerlemesinde kendini açma davranışı ayrı bir öneme sahiptir. Bireylerin kendisini açmasıyla birlikte inançlar, duygular, korkular, düşünceler ve kişisel bilgiler gibi pek çok önemli detay karşı tarafa aktarılmaktadır. Karşı tarafında açılmaya katkı sağlaması açılımın gelişmesine ve derinleşmesine fırsat tanımaktadır. Böylelikle karşılıklı ilgilenme ve karşısındakinin sorumluluklarını taşıma görülmeye başlanır. Bu durum aradaki güven duygusunun gelişimini sağlar, nitekim güven duygusu arttıkça paylaşımlar da derinleşmeye devam eder (Erdemir, 2018, s. 33-34).

Romantik ilişkilerin gelişimi, partnerlerin karşılıklı paylaşımlarından ve aktivitelerinden etkilenen zaman alıcı bir durumdur. İnsanların birbirlerini yeterince tanımadan, yakınlaşmadan ve ortak bir düşünceye sahip olmadan ilişkilerinin gelişmiş olduğunu düşünmeleri ayrılıkla sonuçlanabilir. Bu nedenle bahsedilen ilişki

süreçlerinin tam anlamıyla yerine getirilmesi, romantik ilişkinin sağlıklı geliştiğini ve ilişkiden doyum alınabileceğini düşündürmektedir.

2.1.2. İlişki Doyumunu Etkileyen Faktörler

İlişki doyumunu birçok unsurdan etkilenmektedir. Genel olarak ilişki doyumunun sevgi, olumlu özellikleri kazanabilmek için çaba sarf etmek, değerler, ilişkideki istikrar ve cinsel sadakatten etkilendiği bildirilmektedir (Rosen vd., 2004, s. 779).

İlişki doyumunu aşağıda yer alan faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler şunlardır (Saraç, 2013, s. 70):

- Problemlerle başa çıkabilme becerilerine sahip olma düzeyi

- Bağlanma stilleri

- Empatik becerilere sahip olma

- Partnerle iletişim biçimi

- Depresif belirtilerin görülme düzeyi

• Partnere yaklaşım biçimi ilişki doyumunu etkilemektedir. Bahsedilen faktörlerin olumlu olması ilişki doyumunu artırırken, bu faktörlerin olumsuz anlam ifade etmesi ise ilişkiden alınan doyumunu azaltmaktadır.

Kişilik özelliklerinin olumlu olması ilişki doyumunu artırmaktadır. Ayrıca partnerlerin birbiriyle olan iletişimde karşılıklı hoşnutluğun olmasının ilişki doyumunu artıran bir diğer unsur olduğu dile getirilmiştir. Problemleri çözmeye sürecinde olumsuz davranışların benimsenmesi, sorunların çözümüne engel olunması, partnerlerin boyun eğici yaklaşımları da ilişkideki sorunların artarak devam etmesine yol açacağından ilişki doyumunu düşürmektedir (Hünler ve Gençöz, 2003, s. 101-102).

Güvensiz bağlanan bireylerin ilişki doyumları düşükken, güvenli bağlananların ise ilişki doyumları daha yüksek olmaktadır. Bağlanma stilleri ilişkiden alınan doyum düzeyinin belirlenmesine üzerinde oldukça etkili olmaktadır (Stacker ve Bursik, 2003, s. 1421). Partnerlerin güvenli bağlanmaları ve yüksek iyi oluş düzeyine sahip olmalarının ilişki doyumunu artırdığı ifade edilmektedir (Galinha, 2013, s. 823).

Partnerlerin ilişkiye yönelik duygu, düşünce ve davranışları ilişki doyumunu belirleyici bir unsurdur. Karşılıklı hissedilen sevgi, bağlılık ve paylaşımında bulunma

çiftlerin ilişki doyumunu artırmakta ya da azaltmaktadır (Demir, 2008, s. 258). İlişki doyumunu etkileyen bir diğer unsur ise iletişim becerileridir (Burleson ve Wayne, 1997, s. 886).

Üncü, duygusal zeka düzeyinin ilişki doyumunu üzerinde belirleyici olduğunu savunmuştur. Duygusal zeka, bireylerin başkalarının duygusunu anlayarak, sezebilme, yönetebilme ve yönlendirebilme becerisini ifade etmektedir. Bu nedenle duygusal zeka düzeyinin yüksek olmasının, ilişki doyumunu artıracığı söylenebilir (Üncü, 2007, s. 4).

Benlik saygısının düşük olması, ilişkide aşkın olmaması, birlikteliğin eğlence amacı gütmemesi, kaygılı ve kaçınan bağlanma ilişki doyumunu azaltan unsurlardandır. İlişki doyumunun azalması partnerlerin yalnızlık hissetmesine yol açmaktadır. Partnerlerin farklı düşüncelere sahip olması ise ilişki doyumunu artırmaktadır (Markus ve Kitayama, 1991, s. 226). Romantik ilişkide olumlu duyguları hissedebilmek ve ilişkiyi gönüllü bir şekilde devam ettirmeye çalışmak, ilişki doyumunu artıracaktır (Özabacı, 2001, s. 162).

2.1.3. İlişki Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Demografik değişkenlerin ilişki doyumunu üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada eğitim düzeyi ve yaşın, ilişki doyumunu anlamlı biçimde etkilemediği saptanmıştır (Jose ve Alfons, 2007, s. 73).

Cinsiyet değişkeni ilişki doyumunu etkileyen önemli bir faktördür. Yapılan araştırmada erkeklerin egemen olduğu toplumlarda, kadınların kısıtlandırılmalarının etkisiyle erkeklerin ilişki doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Beştav, 2007, s. 46).

Yapılan bir başka araştırmada kadın ve erkeklerin ilişki doyumlarında farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir (Yavuz, 2018, s. 38). Yapılan araştırmalarda erkeklerin ilişkiden aldıkları doyumun, kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Öcal Yüceol, 2016, s. 78; Sarı, 2008, s. 1). Cinsiyete göre ilişki doyumunda farklılığın olmadığı çalışmalarda bulunmaktadır (Butzer ve Kuiper, 2008; Demirtaş, 2010, s. 1).

Yapılan araştırmalarda yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre ilişkiden alınan doyumda farklılaşmanın olmadığı görülmüştür (Buğa, 2009, s. 1; Fowers, 1991, s. 209; Sakallı, 2003, s. 234; Vaillant ve Vaillant, 1993, s. 230).

Eğitim düzeyi yükseldikçe ilişki doyumunun arttığı belirtilmiştir. Bu durum demokratik ortamın oluşumuna sağlaması ve çiftlerin birbirlerine eşit davranmasına olanak sağlamaktadır (Yavuz, 2015, s. 1).

Mizahi yaklaşımın ilişki doyumuna etkisinin incelendiği araştırmada, mizah kullanım düzeyi arttıka partnerlerin ilişkiden aldığı doyumda artış olduğu tespit edilmiştir (Butzer ve Kuiper, 2008). Bir başka araştırmada ilişki doyumunu ile yaşam doyum arasında pozitif yönde korelasyon olduğunu belirlenmiştir (Demirtaş, 2010, s. 1).

Yapılan araştırmada ilişkiye yeni başlayan çiftlerin daha az tartıştığı belirlenirken, ilişkinin süresi arttıka ilişkiden alınan doyumda da artış olduğu belirlenmiştir (Budak, 2011, s. 76).

İlişkinin sonlandırılmasına verilen tepkiler incelenmiş olup, yapılan analizler neticesinde erkeklerin kadınlara göre ayrılığa daha zor uyum sağladığı belirlenmiştir. İlişkinin mutsuz devam etmesinden sonra gelen ayrılıkla birlikte erkeklerin kendisini daha mutlu hissettiği belirlenirken, kadın ve erkeklerin ayrılık sonrası benzer tepkiler verdiği saptanmıştır (Perilloux ve Buss, 2008, s. 164).

Romantik ilişki yaşayan bireylerde sosyal medya bağımlılığı düzeyi ile romantik ilişkide güven duygusu ve doyum arasındaki ilişkiler incelendiği araştırmaya 18 yaş üzerinde olan ve en az 6 aydır aynı kişiyle ilişki yaşayan bireyler katılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal medya bağımlılığı arttıka, ilişkideki güvenin azaldığı tespit edilmiş olup, romantik ilişkilerde güven ile doyum arasında anlamlı ve pozitif korelasyon belirlenmiştir. İlişkide güven arttıka doyumun da arttığı söylenebilirken, sosyal medya bağımlılığının güveni anlamlı ve negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca romantik ilişkide sosyal medya bağımlılığı arttıka güvenin azaldığı saptanmıştır. Demografik değişkenler açısından yapılan incelemede yaşın ilişki doyumunu anlamlı ve negatif yönde yordadığı belirlenmiş olup, yaş arttıka ilişki doyumunun azaldığı belirlenmiştir. Son olarak ise romantik ilişkideki güvenin, ilişki doyumunu anlamlı ve pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir (Dinçsoy, 2021, s. 1).

İlişki doyumu, heyecan arama ve aşk tutumlarının ilişkisinin incelendiği çalışmada ilişki deneyimi fazla olan bireylerin aşk düzeylerinin de yüksek olduğu tespit edilirken, bu kişilerin ilişki doyum düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Sahiplenici aşk puanı yüksek olanların da ilişki doyum düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır (Richardson, Medvin ve Hammock, 1988).

Gelenekçi tutumu benimseyenlerin, özgürlükçü olanlara göre ilişki doyumu daha düşüktür (Schwarzwald, Koslowsky ve Izhak-Nir, 2008, s. 657). Yapılan bir diğer araştırmada gelenekçi tutumdaki erkeklerin baskın olması ve kadınların pasifliğe zorlanması nedeniyle ilişki doyumunun azaldığı tespit edilmiştir (Taşköprü, 2013).

Romantik ilişki sürecinde olan fakat evli olmayan kişilerin romantik ilişki doyumu ile irrasyonel inanışları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmaya yaşları 18-39 arasında değişen 231 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda ilişki doyumu ile irrasyonel inanışlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Özerklik psikolojik ihtiyacı ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yeterlilik ve ilişkili olma psikolojik ihtiyaçları ile romantik ilişki doyumu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve ilişki durumu ile romantik ilişki doyumu arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Romantik ilişkinin süresi ile ilişki doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Arslan, 2020).

Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumları ile ikili ilişkilerde mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve demografik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan araştırmaya 799 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların ilişki doyumlarının ve mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinden düzen alt boyutunun yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilirken, ilişki doyumu ile ilişki süreleri ve mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinden düzen alt boyutu arasında pozitif yönde korelasyon tespit edilmiştir. Ayrıca ilişki doyumu ile farklılık ve yüksek standartlar arasında negatif yönde korelasyon saptanmış, ilişki doyumu ile yaş arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Kadınlarda ilişki süresi arttıkça ilişki doyumu arttığı tespit edilmiştir (Adaköy, 2019).

İlişki doyumu ile iletişim biçimlerinin ilişkisine yönelik yapılan araştırmada, ilişki doyumu ile etkili iletişim becerileri arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Partneriyle etkili iletişim kurabilen, onu kabul eden ve seven kişilerin ilişkiden aldığı doyumun yüksek olduğu bulunmuştur (Kehinde, 1999, s. 22).

Bağlanma stilleri ile ilişki doyumunun incelendiği araştırmada güvensiz bağlanan çiftlerin, duygusal ifadelerinde farklılık olduğu belirlenmiştir. Elde edilen diğer sonuçlara göre güvenli bağlanan kadınların, ilişkiden daha fazla doyum aldığı tespit edilirken, çiftlerden her ikisinin de güvenli bağlanmasının ilişki doyumunu daha da artırdığı belirlenmiştir (Özenç, 2002). Bağlanma stillerinin ilişki doyumunu üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeyi artıkça ilişki doyumunun azaldığı bulunmuştur (sarı, 2008).

Yaşları 18-40 arasında değişen karşı cinsle arasında söz, flört, evlilik gibi romantik ilişkisi olan bireylerin olumlu olumsuz mükemmeliyetçilik düzeyleri ile ilişki doyum düzeyleri arasındaki ilişki incelendiği araştırmaya 238 kişi katılmıştır. Araştırmada sosyodemografik veri formu, Olumlu Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda olumlu olumsuz mükemmeliyetçilik ile ilişki doyumunu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Mükemmeliyetçilik düzeyi artıkça ilişki doyumunun azaldığı görülmektedir. Eğitim düzeyi, mükemmeliyetçilik ile ilişkiliyken, ilişki doyumuyla ilişkisi olan demografik değişkenler ilişkinin devam etme süresi ve ilişkinin hayatlarında kaçınıcı ilişki olduğudur (Kol, 2020).

Yapılan literatür taramasında ulaşılan araştırmalar incelendiğinde ilişki doyumunu ile bağlantılı olabilecek değişkenler üzerinde durulduğu görülmüştür. Yapılan araştırma sonuçlarına göre mükemmeliyetçilik, bağlanma stilleri, iletişim biçimleri, mizahi yaklaşım, sosyal medya bağımlılığı, romantik ilişkide güven duygusu, aşk tutumları, gelenekçi ve özgürlükçü tutum, irrasyonel inanışlar ve psikolojik ihtiyaçların ilişki doyumunu üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerin de ilişki doyumunda belirleyici bir unsur olabileceği görülmüştür.

2.2. Narsisizm

Narsisizm, Yunan mitolojisine göre sudaki yansımasını gören Narkissos'un, kendisine aşık olması ve bu aşkına karşılık bulamayacağını bilmesiyle ömrünü tüketmesine dayandığı ifade edilmektedir (Atay, 2009, s. 81).

Narsisizmin temelleri hakkında çeşitli hikayeler bulunmaktadır. Sudaki yansımasına aşık olan Narkissos, yansımasına ulaşabilme arzusuyla ömrünü geçirir ve kendisini izleyerek ömrünü tüketir (Rataj, 2003, s. 10-11).

Narsisizm kavramı ilk olarak 19.yy.ın sonlarına doğru Ellis tarafından kullanılmıştır. Narsisizm açıklanırken Ellis tarafından kişinin vücudundan cinsel haz alma durumu olan otoerotizmden bahsedilmiştir (Beck, 2008, s. 366).

Narsisizm kavramının cinsel içerikli olmayan davranışlarla da ilişkisinin olduğu ifade edilmektedir. Narsisizm kavramı, bireylerin cinsel heyecanındaki kendisine duyduğu hayranlıkla ilgilenmesi ve bu durumun içerisinde yitip gitme eğilimidir (Geçtan, 2013, s. 254). Lowen (2016) narsisizm kavramının, otoerotizm kavramıyla birlikte ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Freud narsisizm kavramını ilk kez 1910'da yayınladığı *Trois Essais Sur La Théorie Sexuelle (Cinsellik Üzerinde Üç Makale)* adlı makalede kullanmıştır. Daha sonraki yıllarda da narsisizmi derinlemesine incelemiştir (Timuroğlu, 2005, s. 5).

Freud'a göre narsisizm, cinsel sapkınlık şeklinde ifade edilmiş ve bireyin kendi vücudunu yine kendisinin tatmin ettiği cinsel nesne görme durumu olarak açıklamıştır. Rank ise narsisizmi, kişinin kendisine hayranlık duyması, kibir ve cinsel özseverlik olarak tanımlamıştır (Atay, 2010).

Freud, birincil narsisizmin libidal enerjinin benlikte yer aldığını; ikincil narsisizmde ise obje ilişkisinin engellenmesinden kaynaklandığını öne sürmüştür. Buna göre libido, obje ilişkisinden çekilip egoya döner (Geçtan, 2013).

Narsisizmi açıklayan Freud'un narsisistiği farklı anlamlarda kullandığı ifade edilmiştir. Buna göre narsisizm,

- Kişinin bedenine cinsel nesneymiş gibi hareket etmesi,
- Kişinin libidinal olarak kendisine yatırım yapması,
- Nesnelerin kişilerin ihtiyacına dayanan şekilde nesne seçiminin yapılması,
- Çevresiyle etkileşime giren kişilerin etkileşimlerde nesnelere ihtiyacının olmadığını ifade etmesi,
- Özgüven çeşitliliğini aktarabilmek için kullanılmaktadır (Doğaner, 1996, s. 341).

Narsisizm, bireylerin kendine yönelik oluşturduğu imgeleri gösterir. Narsisistik bireyler gerçek benliğinden ziyade oluşturduğu imgeleri sevmektedir. Gerçekleştirilen davranışlar imgeleri yüceltmeyi amaçlamaktadır ve bunu gerçekleştirirken benlik göz ardı edilebilmektedir. Narsisistik bireyler aşağılanmaktan çok korktuklarından, yetersizlik duygularını gizleme eğilimi içerisindedirler (Lowen, 2016, s. 39).

Adler, bireylerin kişiliklerinin özünde aşağılık duygusunun yattığını, aşağılık duygusunun telafi edilme çabası içinde olduğunu bildirmiştir. Narsisistik kişiliğin, bireylerin kendini başkalarıyla kıyasladığında oluşan önemsizlik ve aşağılık duygularının telafi edilme çabasının bir sonucu olduğu belirtilmektedir (Beck, 2008, s. 367). Narsisizm, şişirilen olumlu öz tanımlama şeklinde açıklanmıştır (Twenge ve Campell, 2015, s. 359).

Horney narsisizmi ya da benlik şişmesini çocukluk döneminde kurulan ilişkilerin bozuk olmasından kaynaklandığını savunmuştur. Narsisist kişilerin çevresiyle oluşturduğu duygusal bağlar güçlü değildir ve sevme kapasitelerini yitirdiklerinden boşluk yaşarlar. Oluşan bu durum benliğin yok olma tehlikesiyle karşılaşmasına yol açtığından kişilerin özsaygısını devam ettirme, sevgi ve beğeni kazanabilme için çaba içerisine girmesine yol açmaktadır. Narsisizm, kişinin kendisini sevmesini ifade etmemekte aksine kendisine yabancılaşmayı simgelemektedir. Horney, oluşan benlik şişmesinin sonuçlarını şu şekilde ifade etmektedir:

- Herhangi bir çaba sarf etmeden, beklenti içerisine girilmektedir.
- Bireyler, çalışmayı doyum aracı olarak görmediğinden üretkenlik azalmaktadır.
- Olumsuz tutumların olmasıyla çevreyle kurulan ilişkilerin niteliği bozulmaktadır (Geçtan, 2013, s. 255).

Bireyler çocukluk dönemindeki narsisistik mükemmeliyetçiliğin kaybolmasını istememektedir. Fakat sosyal çevrenin müdahalesiyle bu mükemmeliyet elinden alındığından, ego ideali farklı bir yapıda yeniden yapılandırılmak istenir ve böylelikle çocukluğun yitirilen narsisizmi devam ettirilmek istenir (Freud, 1998, s. 13).

Narsisizmi sağlıklı bir ruh hali için normal kabul eden Fromm, normal düzeydeki narsisizmin arzulara sahip olunabilmesi ve yaşamın sağlıklı devam ettirebilmesi için önemli olduğunu belirtmiştir. Narsisizmin çeşitli engellerle karşılaşması, benliğin şişmesine sebep olduğundan benlik sevgisinin abartılmasıyla ortaya çıkan tekrarlayıcı

özellik gösteren düşünce, davranış ve duygular narsisist kişilik olarak ifade edilmiştir. Narsisist kişiler, kendisini benzersiz gördüklerinden, başkalarına kıyasla kendilerinin daha güçlü olduğunu hissederler ve bu durum davranışlara olumlu yansıtılmaktadır. Kendisini daha iyi gösterebilmek için olumlu davranışlar daha fazla sergilenebilir ve yardımsever olunabilir. Fakat yapılan bu yardımlar, narsisist kişilerin ön plana çıkma arzusundan kaynaklanmaktadır (Fromm, 2008, s. 65).

2.2.1. Narsisizmin Nedenleri

Narsisistik bireylerin yaşadığı yetersizlik duygusu ve bu duyguya bağlı ortaya çıkan kırılganlığın oluşumu çocukluk dönemine dayandırılmaktadır. Çocukluk dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkisinin bahsedilen olumsuzluklara yol açabileceğinden bahsedilmiştir (Cisek vd., 2014, s. 2; Twenge ve Campell, 2015, s. 122).

Çocukların gereksinimlerin ihmal edilmesinin ve çocuklara yeterli duygusal desteğin ebeveynlerce sağlanmamasının narsisizmi tetiklediği bildirilmiştir. Ebeveynlerin ihmalkar olması, çocukların kırılganlığı artırdığından kırılgan narsisizme sebep olabilmektedir (Twenge ve Campell, 2015, s. 122).

Çocuklar ruhsal açıdan yaşamını devam ettirebilmek için psikolojik isteklerine ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek kişilere ihtiyaç duymaktadır (Kohut, 2013, s. 55-56). Bebeklik döneminde oluşan mutluluk hali zaman içerisinde değişime uğramaktadır. Yeniden mutlu olabilmek ve yaşamını sağlıklı biçimde devam ettirebilmek içinde bebekler narsisistik yapılanmaya başvurmaktadır. Bebekler ilk dönemlerde mutluluğunu kendilik nesnesinin işlevselliğini kullanıp, tekrar yapılandırmaktadır. Narsisistik yapılanmanın en önemli özelliği de kişinin kendisinden var olan kendilik nesnesidir (Anlı, 2010, s. 7).

Bireylerin idealleştirdiği kendilik nesnesinde yaşanan örselenme ve hayal kırıklığı, narsisist dengenin korunmasına önemli ölçüde zarar vermektedir. Bireylerin yaşadığı bu durumun, annenin yaşamış olduğu hayal kırıklıklarıyla orantılı olduğu belirtilmektedir. Annelerin çocuklarının gereksinimlerine cevap vermediğinde ve çocukların yaşadığı gerginlik yatıştırılmadığında, çocuklar nesnenin özelliğine tutulmaktadır (Kohut, 2013, s. 55-56).

Narsisistik davranışların önemli nedenlerinden birisi de çocukların ideal benlik, nesne ve gerçek benlik imgelerindeki birleşmelerde çevrenin bu durumu kabul

etmemesi gösterilmiştir. Narsisistik özellik gösteren bireyler kendi imgelerine takıldıklarından, kim olduğunun ayırımına varmakta güçlük yaşarlar. Bu durum ise gerçek benlik imgesinin yitirilmesiyle açıklanmıştır (Lowen, 2016, s. 19).

Ebeveynler, kendi zihinsel imgelerine göre çocuklarını yetiştirmeye çalışmaktadır. Ebeveynlerin çocuğunu yetiştirirken onun özel olduğunu düşünerek davranmalarının ve kendi arzularını çocuğuna yansıtarak gerçekleştirmediklerinin çocuğundan beklemesinin, narsisistik kişilik özelliklerin gelişiminde önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Lowen, 2016, s. 25).

Ebeveynlerin çocuklarına saldırganca yaklaşması, çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranışları benimsememeleri narsisistik özelliklerin gelişimine yol açabilmektedir. Narsisistik kişilikte ebeveynlerin ilgisiz, iletişime kapalı, duygusuz ve saldırgan oldukları belirtilmektedir (Anlı, 2017, s. 49; Kernberg, 1999, s. 205).

Narsisistik yapılanmada çevresel etkilerinde önemli olduğu bildirilmiştir. Çocukların yaşadığı kırılmalıklar ve korkular çevresine yabancılaşması yol açarak, olumlu ilişkilerin gelişimini engellemektedir. Böylelikle çocuklar sevme becerilerini yitirebilmektedir (Horney, 1994, s. 65-66). Ebeveynlerin, çocuklarını sürekli aşağılaması narsisistik özelliklerin gelişimine yol açabildiği belirtilmektedir. Ebeveynler yaşadığı öfkeyi çocuklarına kolaylıkla yöneltebileceklerini düşündüğünde bunu yapabilmek için otoriter davranmaya başlamaktadır. Ebeveynlerin oluşturduğu imgelerle çocuklarını yetiştirmeye çalışması çocukların ebeveynleriyle iletişim problemi yaşamasına da yol açacaktır (Lowen, 2016, s. 98-100).

Çocukların özbenliği ve yeterlilik duygusu ebeveynleri tarafından şişirildiğinde, içselleştirilen özbenlik imgesi artmaktadır. Şişirilen benlik algısı, yaşanan hayal kırıklıklarıyla öfkeye yol açacaktır (Beck, 2008, s. 367).

Lowen ebeveynlerin çocukken yaşadığı olumsuz olayları telafi etmek ve olumsuz duygularından kurtulabilmek için, çocukları aracılığıyla üstün olma isteğini tatmin etmeye çalıştığını belirtmektedir. Üstünlüğü elde edip, özel ve farklı olabilmek için çocukları yoğun çaba sarf etmeye zorlamaktadırlar (Lowen, 2016, s. 126-127).

Narsisizme sebep olan faktörlerden birisi de okulların eğitim programlarının olduğu ifade edilmiştir. Okulların özsaygıyı geliştirebilmek için hazırladığı programlarda, özsaygının başkalarıyla kurulan ilişkilerden beslendiği aktarılmalıdır. Eğer çocukların başkalarından önemli ve özel olduğu etkinliklerde hissettirilmezse -

bu durum narsisizmin özelliklerinden birisidir- narsisistik duygular pekişebilmektedir (Twenge, 2019, s. 99).

Ebeveynlerin çocuklarına hak edilmeyen övgü dolu sözcükler söylemesi ve çocuklarına otoriteyi bırakması narsisizmi oluşturabilmektedir. Çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, olumlu duyguların ve hayranlığın artırılması günümüz dünyasında önemli bir yere sahiptir. Bu duruma gereğinden fazla önem verilmesi de narsisizmi oluşturan bir diğer neden olarak gösterilmektedir. Annelerin aşırı kontrolcü davranması ve bununla birlikte aşırı sıcak ilişki geliştirmesi de narsisizmin nedenleri arasındadır (Twenge, 2019, s. 113-122).

Narsisizmin bir diğer nedeni ise görsel medyada yer alan programların narsisizmi önemli bir olgu olarak göstererek, kendini beğenme ve antisosyal davranışların normal davranışlar gibi gösterilmesidir (Twenge, 2019, s. 136).

Annenin aşırı stresli olması ve çocuklarına karşı olumsuz tutumları benimsemesi anne-çocuk ilişkisini zedelemektedir. Annenin çocuğuna karşı olumsuz davranışları, çocuğun “ben” varlığı ile “o ve onlar” kavramlarını oluşturamamasına yol açmaktadır. Bu durum çocukların duygusal ihtiyaçlarının tam anlamıyla karşılanamaması veya duygusal ihtiyaçların aşırı şekilde doyurulmasına yol açarak, çocukların benlik hatlarını oluşturamamasına neden olabilmektedir. Bu çocuklar “ben” ve “o” anlayışı “ben” ve “ben” anlayışını benimserler. Yetişkinlik döneminde ise empati kurmakta zorlanan bu çocukların, yalnızca kendi gereksinimlerine odaklandığı belirtilmiştir (Geçtan, 2000, s. 116-117).

Narsisistik kişilik bozukluğunun oluşumu aşağıda yer alan nedenlerle ifade edilmektedir:

- Yalnızlık ve İzolasyon: Çocuklukta yeterli sevgiyi görmemesi ve duygusal yoksunluk yaşaması
- Sınırların Yetersiz Olması: Çocukların yetiştirilmesinde sınırların çizilmemiş olması, yaşadıkları öfke nöbetlerinin yatıştırılmaması ve olumsuz eylemlere göz yumulması,
- Yönlendirilmek: Yeterli sevgi ve ilgi göremeyen ebeveynlerin gideremediği gereksinimleri ve yaşadıkları yetersizlik duygusu savunma mekanizmasına dönüşmektedir. Aşırı çaba sarf eden ve sıra dışı olduklarında ilgi göre ebeveynler, bu şekilde davranmaya devam eder ve çocuklarından da aynı davranışları bekler,

• Şartlı Onay: Çocuklar yalnızca özel bir çaba sarf ettiğinde ebeveynleri tarafından onaylanmakta ve sevgi görmektedir. Çocuklarda ebeveynlerinin onayını kazanmak için mükemmel olma çabası içerisine girmektedir. Bahsedilen bu durumlar narsisizme yol açan unsurlardandır (Young, 2009, s. 538-541).

2.2.2. Narsisizmin Tipleri

Bu bölümde narsisizmin tiplerinden olan normal narsisizm ile patolojik narsisizm incelenecektir.

2.2.2.1. Normal Narsisizm

Normal narsisizm, beklentilerle başa çıkma ve problemlerle etkin bir şekilde mücadele becerilerinin kullanılmasında bireyleri motive etmektedir (Rozenblatt, 2002, s.26). Normal yani sağlıklı narsisizm bireyin kendisine önem vermesi, kendisine yönelik olumlu algısının olması ve empati becerilerine sahip olmasıyla ilişkili bir durumdur. Sağlıklı narsisizm bireyin hedeflerine ve amaçlarına ulaşabilmesine ve sorunlarla başa çıkmasına yardımcı olmaktadır (Pincus ve Lukowitsky, 2010, s.422).

Toplumsal çevre tarafından kabul gören narsisistikler bağımsızlıklarına düşkündür, başkalarından kolay şekilde etkilenmezler ve kendi doğrularına göre hareket ederler. Yaratıcı özelliklere sahip olan bu kişiler, özellikle iş yaşamlarında sürekli üretme arzusu içerisindedir. Ürünüyle gurur duyan normal narsisistler için asıl önemli olan sevilme değil, takdir edilmektir (Maccoby, 2002, s. 41).

Yapılan çalışmada normal narsisizmin oluşturulan ürünle ilişkili olduğu bildirilmiştir. Normal narsisistlerin kendi emeğiyle ürünü oluşturması, ürünle birlikte gelen başarı ve performansa çevre tarafından duyulan ilgi mutluluk getirmektedir. Hissedilen mutluluk ise belirli bir düzeye kadar normal kabul algılanmaktadır (Farzianpour, Fouroshani, Beyzaiee ve Hosseini, 2002, s. 688).

İnsanların kendisini sevebilmesi, beğenebilmesi ve değerli hissedebilmesi kısaca kendisine yönelik olumlu duygulara ve düşüncelere sahip olabilmesi, başkalarıyla kurduğu iletişimi olumlu yönde etkileyecektir. İnsanların bahsedilen bu sevmeye, değer verme ve beğenilme istekleri narsisistik gereksinimlerdir. Bütün insanlarda olabilecek olan bu narsisistik gereksinimler, temel ruhsal gereksinimlerden ve normal gelişim sürecinde buna ihtiyaç duyulur. Gereksinimlerin karşılanmasıyla birlikte bireyin günlük aktivitelerinden keyif alması, başarılarıyla gurur duyması, çevresel

beklentilerle aktif şekilde başa çıkılması sağlanmaktadır. Kişilerin çevresine adapte olabilmesi ve çevresindekilerin beklentilerini karşılayabilme duygusunu yaşatan bu durumlar normal narsisizm olarak adlandırılmaktadır (Koşan, 2018, s. 18-19).

Normal narsisizm, kişilerin kendi mücadelesi ve çabasıyla ortaya çıkan bir durumdur. Narsisizmin nesnesi kişinin kendi çabalarıyla olduğundan, kişinin kendi üretkenliğine ve başarılarına duyduğu aşırı ilgi hiç durmadan çalışma süresince ve kullandığı malzemelere duyduğu ilgiyle orantılı olmaktadır. Normal narsisizmi yaratan faktörlerin bu nedenle kendi kendini denetlediği belirtilmiştir. Patolojik narsisizm ise bireyin ürettiği bir şey olmamakla birlikte sahip olunan bir durumdur. Zenginlik ve fiziksel görünüm bu duruma örnek olarak verilebilir. Patolojik narsisizm düzeyi yüksek olan bireylerin başarılarından ziyade zenginlik ve fiziksel görünüm gibi sahip olduklarıyla övündüğü bildirilmektedir (Fromm, 2008, s. 70).

2.2.2.2. Patolojik Narsisizm

Bu narsisizm tipi, bireylerin ruhsal varlığını tehdit edecek güçlerden korunmasına yardımcı olacak kişilik organizasyonudur (Shapiro ve Shapiro, 2006, s. 26). İnsanların birçoğu kendisini sevmektedir ve başkalarının da kendisini sevmesini beklemektedir. Patolojik narsisizmde, kişinin benliğine duyduğu ilginin ve verdiği önemin yoğunluğu tedavi gerektirecek kadar yüksektir. Patolojik narsisizmin temelinde kişilerin kendisini küçük görmesi ve sevmemesi yatmaktadır (Volkan, 2008, s. 283).

Bireylerin erken çocuklukta yaşadıkları olumsuz deneyimler, benlik bütünlüğünün korunması için gereksinim duyulan normal narsisizm yerine patolojik narsisizmin gelişmesine yol açmaktadır. Bireyin benliğine duyduğu ilgi ve verilen önemin, psikiyatrik yardım almasına götüreceği kadar yoğunlaşması bir kişilik bozukluğu olan patolojik narsisizmi ortaya çıkarır (Evren, 1997, s. 8).

Narsisistik kişilik bozukluğunda patolojik düzeyde büyülenmeciliğin ve içselleştirilen nesne ilişkisinde sapmaların olduğu ifade edilmektedir (Sayar, 2012, s. 117-118). Patolojik narsisizmin özellikleri incelendiğinde kendisiyle aşırı düzeyde meşgul oldukları, sosyal uyumları normal gözükse de yakın ilişkilerinde sorun yaşadıkları, aşağılık duygusuna sahip oldukları, takdir edilmek ve hayranlık duyulmaya aşırı önem verdikleri belirtilmektedir. Ayrıca zengin, güçlü ve güzel olmak

istedikleri, büyüklenmeci fantezileri oldukları da ifade edilmektedir (Atay, 2010, s. 22).

Patolojik narsisizm görülen kişilerin aşağıda yer alan durumları daha fazla düşündükleri ifade edilmektedir (Köroğlu ve Bayraktar, 2007, s.97):

- Özel olduğunu düşünürler,
- Çevresindekilerden üstün olduğunu düşündüğünden, herkesten kendisine ayrıcalıklı davranmasını beklemektedirler,
- Başkalarına uygulanan prosedürlerin kendisine uygulanmaması gerektiğini düşünürler,
- Hayran kitlesinin olması gerektiğini düşünürler ve hayran kitlesine sahip olabilmek için çaba sarf ederler,
- Çevresindeki kişilerden, kendisine özel olduğunu hissettiremeyenlerin hatalı olduğunu ve ceza alması gerektiğini düşünürler,
- Kendi gereksinimlerine göre çevresindeki kişilerin konumunun belirlenmesi gerektiğini düşünürler,
- Eleştirilmekten hoşlanmazlar,
- Kendisi gibi özel olmayan kişilerle anlaşamadığını düşündüğünden, kendisi gibi kişilerle bir araya gelmeyi isterler.

Patolojik narsisizm yaşayan kişilerde yüksek düzeyde kendisiyle meşguliyet, benmerkezcilik ve çevresindekileri sömürücü yaklaşımların olduğu belirtilmektedir. Sahip olduğu rol ve statüye dikkat etmeksizin, bütün ilişkilerin merkezinde olmak istemektedirler. Kendisini tek ve en büyük olarak görmesine rağmen, çevresindeki kişilerin sevgi, ilgi ve hayranlığına ihtiyaç duymaktadır. İlişkilerinde verici olmadan sürekli olarak alıcı konumda olmaları, yaşadığı ilişkilerin yüzeysel kalmasına yol açmaktadır. Yüzeysel ilişki yaşamaları, empati kurmasını engellemektedir. Bu tarz kişilerin varoluş nedeninin başkalarının kendisini sevmek ve ilgi göstermek olduğu söylenmektedir (Odağ, 1996, s. 71).

Patolojik narsisizmi olan bireyler, sürekli olarak başkalarının fikirlerini önemsemiyor olarak gözüke de başkalarının düşüncelerinden beslenmeye açıktır. Bu nedenle abartılı özgüven ve kendisinden emin tavırların tam tersi şekilde özgüvenleri

düşüktür. Patolojik narsisizmde en önemli nokta bireylerin çevresindekilerin yorumlarına ihtiyaç duymasındır (Karaaziz ve Atak, 2013, s. 47).

Benlik saygısı yüksektir, özel, eşsiz ve tek olduğunu düşünür. Daha güçlü olma arzusu bulunmaktadır ve kimsenin ulaşamadığı başarılarla ulaşmak isterler. Bunun içinde liderlik ve yaratıcılık özelliklerine sahip olmak isterler. İlişkilerinde sürekli olarak kendi ihtiyaçlarına önem verdiğinden, ilişkileri sağlıklı ilerlememektedir (Farzianpour vd., 2012, s. 689).

2.2.3. Narsisizm Boyutları

Narsisizmin boyutlarının incelenmesinde narsisizm uyumluluk düzeyine göre sınıflandırılmıştır ve liderlik, kendine hayranlık, kendiyle ilgilenme ve hak iddia etme/sömürücülük olmak üzere dört boyut olduğundan bahsedilmiştir (Vazire, Naumann, Rentfrow ve Gosling, 2008, s. 1441).

Yapılan araştırmanın sonucunda narsisizmin çeşitli faktörlere sahip olduğu, yedi boyutu olduğu öne sürülmüştür. Bu boyutlar otorite, hak iddia etme, sömürücülük, kendine yeterlilik, teşhircilik, kendini beğenme ve üstünlüktür (Raskin ve Terry, 1988, s. 892). Bu tanımlamadan sonra narsisizmin en uyumlu boyutunun otorite olduğu belirtilirken, en uyumsuz boyutun ise hak iddia etme olduğu belirtilmiştir (Reidy ve Zeichner, 2008, s. 865).

Narsisistik kişiler başkalarına bağımlı olmaktan kaçınırlar. Bu durum otoritenin kendisi olduğu düşüncesinin gelişmesine yol açmaktadır. Otorite düşüncesi gelişirken bu düşünce dışadönüklüğü, cesareti ve yakınlığı geliştirmektedir. Bu nedenle en uyumlu boyut otorite kabul edilmektedir (Bogart, Benotsch ve Pavlovic, 2004, s. 36). Narsisizmi ayrıntılı bir şekilde ele almak ve anlayabilmek için, narsisizmin boyutlarını ayrıntılı tanımlamak gerekmektedir. Ele alınan boyutlar şu şekilde açıklanmaktadır:

2.2.3.1. Otorite

Otorite, geleneklere bağlılığı, katılığı, hoşgörüsüzlüğü ve üstüne karşı boyun eğici olmayı, astına karşı baskıyı ve güvensizliği ifade etmektedir (Budak, 2009, s. 539). Narsisizmin otorite boyutu, narsisist kişilerin kendisini lider olarak görmesini açıklamaktadır. Otorite içerisinde liderlik, özgüven, hakimiyet ve iddiayı barındırır. Narsisistlerin, otorite yönü geliştiğinde, kuracağı hakimiyetin herkes tarafından kabul edilmesi beklenmektedir. Çevresindekileri etkilemek istenmesi, narsisist bireylerin

farklı yapıdaki ortamlara uyum sağlanmasını gerektirmektedir. Otorite kurmak ve başkalarını etkilemek için ayrıca etkili iletişim kurabilmek ve sosyal ilişkilerde becerikli olmak gerekir (Atay, 2009, s. 186).

Narsisistlerin egosu yüksektir, bu durum özel ve iş hayatlarında otorite kurmak istemelerine yol açar. Bir başkası üzerinde hakimiyet kurma çabası ve onlardan daha farklı bir güce sahip olduğunu göstermek istemesi, otorite düzeyinin gelişmesine sebep olmaktadır. Narsisistik Kişilik Envanteri'nde yer alan otorite boyutunun gelişmesi, başka kişilerin üstünde bir güce sahip olunduğunu ve başarı hissini ifade etmektedir. Otorite boyutu üst düzeyde olanların, düşük düzeyde olanlara göre astlarına karşı daha kızgın olduğunu göstermiştir. Üstüne karşı ise o mevkiye erişebilmek için daha fazla iyimser olduklarını göstermiştir (Bogart vd., 2004).

Otorite boyutu, narsisizm boyutları arasında gelişime açık olan tek boyuttur (Young ve Pinsky, 2006). Emmons (1987, s. 14) araştırmasında otorite boyutunun, bencillikle ilişkisi olmayan tek boyut olduğunu belirlemiştir.

2.2.3.2. Teşhircilik

Bu boyut narsisist kişilerin dürtülerini kontrol edememesini, dışa dönük olmasını, heyecan aramasını, başkalarından takdir ve ilgi görmeye yönelik meşguliyeti ile gösterişliği temsil eder. Narsisist kişiler, dilediği ilgiyi ve takdiri görebilmek için, üstün yanlarını sürekli olarak gösterme çabasına girmektedir (Raskin ve Terry, 1988, s. 899).

Narsisist kişilerin başarı, güzellik, güç ve kendisiyle yakından ilgili olma düzeylerinin yüksek olması teşhircilik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Narsisistler kendisine karşı pozitifken, başkalarına karşı ise daha fazla yargılayıcı olmaktadır (Brown, 1997, s. 645; Rapier, 2005, s. 6).

Kendisinden emin olan ve iddiasını sürdüren narsisistler, çevresindekilere karşı kaba, alaycı ve saygısız olabiliyorken kendisine karşı ise oldukça fazla tolerans gösterebilmektedir (Reid ve Zeichner, 2008, s. 866).

Dikkat çekebilmek adına yüksek sesle konuşmak, partide kıyafetini çıkararak dolaşmak ve parasını havaya atmak gibi davranışlar teşhirciliğe örnek davranışlar arasında gösterilebilir. Gündelik yaşamda da teşhirciliğe ilişkin çok sayıda davranışlar karşılaşılmaktadır (Jones, Lasky, Russell-Gale ve Fevre, 2004, s. 225). Yapılan

açıklamada narsisistik özelliklere sahip kişilerin pekiştirilen benlik imajlarının asıl kaynağını, teşhircilik ya da çevresindeki kişileri küçük düşürmek olduğu belirtilmiştir (Chatterjee ve Hambrick, 2007, s. 354).

Rosario ve White (2005, s. 1078) teşhirciliğin, çok fazla değişim göstermeyen bir boyut olduğunu yaptığı araştırmada belirlemiştir. Teşhircilik boyutunun gelişimi, narsisistlerin çevresindekileri yargılamak olumsuz davranışlar sergilemesine yol açmaktadır. Bu kişiler, kendisi içinse durumun daha farklı olduğu, kendisinin eşsiz olduğu ve incitilmemesi gerektiğini düşünerek, benliğinin yüceltilmesi için beklenti içerisine girmektedir. Teşhircilik boyutu, zaman içerisinde çok fazla değişiklik yaşamadığından, narsisizm içerisinde teşhirciliğin temel özellik olduğu belirtilmektedir.

2.2.3.3. Sömürücülük

Narsisizmin bir diğer boyutu olan sömürücülük, çeşitli şekillerde görülebilmektedir. Sömürücülük farklı şekillerde görülse de çevresindekilerin duygularını ve onların çıkarlarını düşünmeden yarar sağlamak her zaman sömürücü davranışlar içerisinde yer almıştır (Hotchkiss, 2003, s. 25).

Psikoanalitik yaklaşıma göre sömürücülük, erken çocukluk döneminde gelişmektedir. Erken çocuklukta, anneleriyle ilgili birçok şeyin farkında olan çocuklar annelerinin bütün hareketlerini yorumlar. Annesi mutlu olduğunda, bebeklerde kendisini mutlu hisseder, bu durum empati kurabilmenin ilk aşamasıdır. Empati kurma becerilerinin gelişimi, aileyle ve özellikle anneyle ilişkilendirilmiştir. Çocukların annesinden farklı olarak kendisini bir birey olarak görmelidir, bunun sağlanamaması empatiyle ilgili sorunların oluşumuna yol açacaktır. Empatik becerilerin gelişmemesi ve nasıl empati kurulması gerektiğinin öğrenilmemesi, başkalarının duygularının anlaşılmasına ve onların duygusal ihtiyaçlarının giderilememesine sebep olurken, narsisistik kişilik özelliklerinin gelişmeye başlayacaktır (Atay, 2009).

Atay, narsisist bireylerin karşısındaki kişiden direkt faydalanmak ve onları sömürmek yerine, karmaşık süreçleri kurguladığını ve bunu davranışlara dönüştürdüğünü bildirmektedir. Ayrıca narsisistlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe bu karmaşık süreçler daha da karmaşık bir yapıya bürünebilmektedir.

Narsisistik özelliklere sahip kişiler özgüveni yüksek, güçlü ve başarılı gibi görünse de aslında özgüven düşüklüğü yaşadığı ve başarısız olduğu için kendisini

korumak istemektedir. Narsisistler başkalarını küçük düşürerek ve onları sömürerek, benliğini korumaya çalışmaktadır (Soyer, Rovenpor ve Kopelman, 1999, s. 287).

Morf ve Rhodewalt (2001, s. 191) erkeklerde sömürücülüğün karınlara göre daha fazla görüldüğünü belirtmiştir. Kadınlar toplum içinde baskın davranışlar sergilediklerinde daha az sosyal çıkar sağlarken, erkeklerin baskın davranışları daha kabul edilebilir görülmüştür.

Emmons (1987, s. 14) araştırmasında sömürücülük alt boyutu ile endişe, nevroitiklik, şüphecilik ve gerginlik arasında pozitif yönde ilişki olduğunu belirlemiştir. Sömürücülük, narsisizmin uyumsuz boyutları arasında gösterilmektedir. Sömürücülük düşmanlık, uyumsuzluk ve asilik ile ilişkilidir. Ayrıca sömürücülük düzeyinin yüksek olması başkalarına karşı daha az ilgi gösterme ve tolerans eksikliğine işaret etmektedir.

2.2.3.4. Hak İddia Etme

Hak iddia etme, narsisist bireylerin isteklerine yönelik başkalarının olumlu davranışlar göstermesi beklentisinde olunmasıdır. Hak iddia etme sömürme ve empati eksikliğiyle bağlantılı bir durumdur. Empati kurulamaması, bireylerin kendisini ispatlamasını sağlayacak çeşitli arayışlar içerisine girmesine sebep olmaktadır (Rapier, 2005, s. 21). Sürekli olarak koşul fark etmeksizin kazanım elde etmek istemek, narsisistleri daha görünür kılmakta ve hayran kitlesi toplayıp ilgi kazanmalarını sağlamaktadır. Hak iddia etme boyutunun yüksek düzeyde olması, kabul edilen kurallara uymamaya ve kuralları yıkma eğilimine sahip olmaya neden olmaktadır (Watson, Jones ve Morris, 2004, s. 280).

Bu boyut, kişilerin empati kuramaması, başkalarını sömürmeye hakkının olduğunu düşünmesiyle ilişkilidir (Rapier, 2005, s. 58). Narsisist kişilerde hak iddia etmenin ön plana çıkması, hakkı olsun ya da olmasın her zaman daha fazlasını hak ettiğine inanarak, daha fazla kazanım elde etme isteğine yol açmaktadır. Narsisistler kendisini görünür kılarak, becerilerini göstermek ve bütün ilgiyi üzerinde çekebilmek için çaba göstermektedir. Hak iddia edilirken toplumsal kurallara dikkat edilmez ve karşıdakinin haklarının değersizleştirilmesiyle o kişilerin haklarına yönelik ilgisizlik söz konusudur (Campbell ve Miller, 2011).

Hak iddia etme boyutu, aşırı hak iddia etme ve normal düzeyde hak iddia etme ile açıklanmıştır. Aşırı hak iddia etme, yoğun biçimde hakkının olduğunu iddia

edilmesidir ve bu görkemli bir beklenti durumudur. Bu nedenle şiddetli çatışmalar yaşanabilmektedir. Aşırı hak iddia etme gerçeklikten uzaktır ve başkalarının haklarına saldırıyı içermektedir. Normal hak iddia etmede bireyler gerçeklerin bilincindedir, ayrıcalığını ve haklarını bilirler. Haklarının kısıtlandığı durumlardan kendisini koruyabilirler ve daha fazlasını istemezler. Hak iddia etme narsisistik özelliklere sahip olan kişilerde bilinçli bir şekilde yapılmamaktadır ve savunma mekanizmalarının tepkisiyle oluşmaktadır (Moses ve Moses-Hrushovski, 1990, s. 66).

Tıpkı sömürücülükte olduğu gibi, hak iddia etmede narsisistlerin eksikliklerini bastırmak ve değerli olduğunu kanıtlamak için kullandığı bir yöntemdir. Eksiklik duygularının bastırılması için hak etme boyutunda gelişim olmaktadır (Vries, 2004, s. 189). Yapılan araştırmada erkeklerin kadınlara göre hak iddia etme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Young ve Pinsky, 2006, s.463). Hak iddia etme düzeyi yüksek olanların aşırı pahalı, abartılı ve dekolteye sahip kıyafetleri daha fazla giydikleri belirlenmiştir (Vazire vd., 2008, s. 1444).

2.2.3.5. *Üstünlük*

Üstünlük boyutu narsisizmin temel özelliklerinden birisidir. Üstünlük boyutu, kendisini çevresindekilerden üstün görmeyi ve çevresindeki kişilerden onaylı biçimde üstün olmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Narsisistler üstünlüğünü kanıtlamak ve tanınabilmek için aşağılık duygularıyla başa çıkmaya ve ihtiyaçlarını doyurmaya çalışmaktadır. Bu durum ise narsisistlerin devamlı onay bekleyip, kabul görülmelerini önemli bir problem haline getirmektedir. Narsisistlerin üstünlüklerinin gelişmesi, kırılgan benlikle ilişkili bulunmuştur. Başkalarından öz saygılarının üstün olduğunun kabul edilmesi beklenmektedir (Chatterjee ve Hambrick, 2007, s. 354).

Kırılgan yapıya sahip olan narsisistler, benliğine karşı tehditle karşılaştığında statüsünü saldırgan biçimde ilerleterek savunmaya geçerler (Wallace ve Baumeister, 2002, s. 8219). Bu nedenle aşağılık duygularına karşılık üstünlük kazanmaya çalışırlar, bu durum aşırı öfkeli ve hassas olmalarına sebep olmaktadır. Üstün olma çabaları da özür dilemelerini engellemektedir (Rosenthal ve Pittinsky, 2006, s. 622).

Narsisizmin tehlikeli bir boyutu olan üstünlük boyutunda yalnızlık ve suçluluk duyguları kontrol altına alınmalıdır. Aksi takdirde çevreyle olan iletişimleri ciddi zarar görecektir (Ronningstam, 2005, s. 277).

Narsisistlerin üstünlük kurma ve onaylanmalarıyla gereğinden fazla ilgilenmeleri, bu kişilerin kendisini takip edenlerden sorgusuzu sadakat beklемelerine yol açmaktadır. Olumsuz durumlarda ise narsisistlerin bu olumsuz davranışı yıkıcı olabilmektedir (Rosenthal ve Pittinsky, 2006, s. 622).

Üstünlük düzeyi gelişmiş narsisistler, çevresindeki hiç kimseye boyun eğmez. Bu nedenle tartışmalardan kaçınmazlar (Wallace ve Baumeister, 2002, s. 820).

Üstünlüğünü ispat edecek görevden de kaçınmazlar ve başarılı olduklarında takdir beklerler. Eğer görevin sonucunda kendisini kanıtlama imkanı bulunmazsa o göreve katılmazlar (Firth-Cozens ve King, 2006, s. 61).

Morf ve Rhodewalt (2001, s. 191) araştırmasında kadınlara göre erkeklerin üstünlüğünü kanıtlamak için daha fazla çabaladığını belirlemiştir. Benzer sonuçlara Wallace ve Baumeister 'de ulaşmış, erkeklerin kadınlara göre üstünlüklerini çabalamak için daha fazla efor sarf ettiği belirlenmiştir (2002, s. 819).

Young ve Pinsky (2006, s. 469) ise araştırmasında kadın ünlülerin, erkeklere göre fiziksel görünümleri açısından daha önde olmaları gerektiğini düşündüğünden kadın ünlülerin üstünlük puanlarının erkek ünlülere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan bir başka araştırmada narsisistlerin becerisini ve başarısını kanıtlayacağı ortamlarda bulunmaya çalıştığı ve bu sayede üstünlüklerini artırma hedefi içinde oldukları tespit edilmiştir (Morf ve Rhodewalt, 2001, s. 179).

2.2.3.6. Kendine Yeterlilik

Kendine yeterlilik boyutu bağımsızlığı, iddialı olmayı ve başarı gereksinimini ifade etmektedir. Kendine yeterlilik narsisizmin oluşmasında önemli görülmektedir. Olumsuz duygularını bastıramayanlar mükemmel bir benlik imajı geliştirmektedir. Bu gelişimi ise kendine yeterliliğin alt basamaklarıyla gerçekleştirmektedir. Bu boyut narsisistlerin sevilme noktasında aşırı bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu durum beklentilerinin sürekli karşılanamamasına yol açarken, narsisistlerin kırılmalık yaşamalarına yol açmaktadır. Bu durumun üstesinden gelebilmek içinse narsisistler savunma mekanizmasını devreye sokarak kendine yeterlilik alt boyutunu geliştirmektedir (Raskin ve Terry, 1988, s. 890-891).

Kendine yeterlilik boyutu yüksek olan narsisistler onaylanmaya ve güvende olmaya gereksinim duyarlar. Bu nedenle narsisistler kendim düşüncesini çevresine

kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu durum narsisistlerin kendisini yüceltmesini ve yeterli hissetmesini sağlamaktadır Sürekli olarak çevresindekilerin kendisi gibi düşünmesini bekleyerek, bunun için girişimlerde bulunurlar (Vries ve Miller, 1984, s. 38).

2.2.3.7. Kendini Beğenme

Kendini beğenme kişilerin kendini çekici bulması ve başkalarının da aynı şekilde düşünmesi gerektiğine inanmasıdır (Raskin ve Terry, 1988, s. 899). Narsisistlerin kendisini çevresindeki kişilerin çekici görmesi gerektiğine inanması aslında yaşanan yetersizlik ve aşağılık duygusundan kaynaklanmaktadır. Bu duyguların dengelenebilmesi için benliğine yönelik pozitif imaj geliştirilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarını gereksiz övmeleri ve çocuklarının yanlış davranışlarının düzeltilmemesi kendine yeterlilik boyutunu geliştirmektedir. Genellikle çocukluk döneminde oluşan bu boyuta kırılğan, aşırı hassaslık eşlik etmektedir ve anksiyeteye başa çıkmak için kullanılan bir savunma mekanizmasıdır (Firestone ve Catlett, 2009, s. 249).

Bireylerin hayal ettiği olumlu imaj olarak da düşünülen kendine yeterlilik boyutu, narsisistleri olumsuz davranışlara yöneltmektedir. Çevresindekileri aşağılamak, onları cezalandırıcı tutum ve davranışları benimsemek ve öfkeyi bastırmak bu davranışlara örnek olarak gösterilebilir. Kendini beğenme boyutunun yüksek olması, kendisi hariç herkesin aşağılanmasına neden olmaktadır. Çocukluk dönemindeki ebeveynlerin olumsuz tutumları, zaman içerisinde kendi benliğin farkına varılmamasına, kendisini sevmemesine ve onaylamamasına yol açmaktadır (Firestone and Catlett, 2009, s.249-250).

Rosario ve White (2005, s. 1078) araştırmasında kendini beğenme boyutunun, narsisizmde zaman içinde çok fazla değişikliğe uğramadığını belirlemiştir.

Kendini beğenme düzeyi yüksek olan narsisistler için önemli olan ana unsur başkalarının kendisini nasıl algıladığıdır. Bu nedenle başarı ve becerileri abartılmaktadır. Böylelikle övgüyü hak ettiğini düşünür, övülmediği takdirde ise şaşkınlık ortaya çıkar (Firestone and Catlett, 2009, s.249-250). Yapılan araştırmada kadınların erkeklere göre kendini beğenme boyutunun yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Young ve Pinsk, 2006, s.463).

2.3. Narsisizm ve Yakın İlişkiler

Çocukluk döneminde annesi tarafından hayal kırıklığına uğrayan, yeterli düzeyde bakımı karşılanmamış ve ihtiyacının karşılanmasında eksiklik olan kişiler narsisistik özelliklere sahip olabilmektedir. Yakın ilişkilerin başlangıcı olan anne-çocuk ilişkisinde olumsuzluklarla karşılaşmış olanlar, yaşamlarının ileriki döneminde dış dünyadan daha güvenilir olan kendi iç dünyalarına çekilerek, başkalarından uzakta olmayı tercih etmektedir. Çocuklukta sömürülen, reddedilen ve değersiz görülenler, büyüklenmeci yaklaşımı seçerek varoluşunu sağlıklı biçimde sürdürmeye çalışmaktadır. Narsisistler için büyüklenmeci yaklaşım bir maskedir, bu maskenin arkasında kırılabilir ve güvensiz bir kişi bulunmaktadır (Ozan, Kırpınar, Aydın, Fidan ve Oral, 2008, s. 27-29).

Duygusal yaşamı sınırlı olan, empati kurma becerisi gelişmeyen ve büyüklenmeci bir tutum benimseyen narsisistlerin yakın ilişkileri düşünüldüğü gibi çok kötü değildir. Başkalarının onay ve beğenisine ihtiyaç duyarlar, bu durum narsisistleri çevresindekilere bağımlı yapmaktadır. Narsisistlerin ilişkisinde sömürü ana unsurdur ve sömürücülük sona erdiğinde narsisist bireyin o kişiyle ilişkisi de sona erecektir (Kernberg, 1999, s.24).

Sapkın narsisist bireyler yakın ilişkilerinde partnerini manipüle edebilmektedir. Çocukken annesiyle kurduğu olumsuz ilişkiyi tamir edebilmek adına kuracağı yakın ilişkilerde çaba sarf ederler. İlişkinin başlangıcında narsisistler partnerini yüceltip, onu ideal sevgili haline getirecektir. Yarattığı sahte imajla partnerine karşı güven verici yaklaşarak onları etkileyecektir fakat ilerleyen zamanlarda bu durum partnerin, narsisist kişiye duygusal ve ekonomik gibi çeşitli açılardan bağlanmasıyla devam etmektedir. Eleştirilerle birlikte çevresindekilerden partnerini uzaklaştıran narsisistler gerçek yüzünü göstererek kıskançlık, eleştiri ve sözel şiddete başlayabilecektir. Partner ise zamanla bütün enerjisini narsisist partnerini tatmin edebilmek için harcayacak ve peşinden yavaş yavaş tükenecektir (Morelli ve Couderc, 2011, s. 124).

Narsisist bireyler, her zaman mükemmel kişiyi hak ettiğini düşünmektedir. Fakat kendisinden daha üstün fiziksel özelliklere ya da statüye sahip kişilerle ilişki yaşadıklarında, bu durumu kabullenemediklerinden kendisinden üstün kişilerle ilişkiye başlamamayı tercih etmekte oldukları bildirilmektedir. Yapılan araştırmada narsisistik bireylerin partnerlerini değerlendirmeleri incelendiğinde, kendilerini

partnerlerinden daha olumlu değerlendirdiği tespit edilmiştir (Campbell ve Foster, 2002, s. 484).

2.4. Narsisizm ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Demografik değişkenlere göre narsisizm puanlarının incelendiği çalışmada yüksek düzeyde ekonomik gelire sahip olanların, düşük düzeyde ekonomik gelire sahip olanlara göre narsisizm puanının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca genç bireylerin, yaşlılara göre narsisizm puanının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Cai, Kwan ve Sedikides, 2012, s. 529).

Cinsiyete göre narsisistik eğilimlerin incelendiği çalışmada erkeklerin narsisistik eğilimlerinin kadınlara göre yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kardaş, 2017, s. 170).

Campbell (2004) araştırmasında narsisizm puanı yüksek olanların yakın ilişkilerinde mkemmел tanımladığı özelliklere sahip olan, kendisine odaklanan ve yakınlık gösterenleri tercih ettiği saptanmıştır. Ayrıca duygusal yakınlık isteyenlerden uzak durdukları, mkemmел bir partnerin beğenisini kazanıp benlik saygısını yükseltmeyi hedefledikleri tespit edilmiştir.

Timuroğlu (2005) gerçekleştirdiği araştırmasında iş doyumunu ile narsisizm arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda iş doyumunu ile narsisizm arasında negatif yönde korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada narsisistik kişilerin çekicilik, yeterlik, ilişkilerde sıcak ve rahat davranmaları ile mizahi özelliklerin ilk görüşte popülarite sağladığı belirlenmiştir. Uzun dönemde ise teşhircilik özelliğinin ilişkiye en çok zarar veren narsisizm boyutu olduğu tespit edilmiştir (Back, Schmukle ve Egloff, 2010, s. 132).

Yapılan araştırmada liderlerin narsisistik özellikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda yaşları 25-29 arasındakilerin ve kadınların teşhirci davranışlar ile hak iddia etmeyi daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir (Gülmez, 2009, s. 131).

Araştırmada narsisizm ile ilişkiye bağlanma arasında negatif yönde korelasyon olduğunu belirlenmiş olup, ilişki süresi ile narsisizm arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Narsisizm puanı arttıķa kendisini daha olumlu değerlendirdiği bulunmuştur (Campbell ve Foster, 2002).

Narsisizmin özsaygı ve duygusal istikrarla pozitif yönde ilişkiye sahip olduğu belirlenirken (Grijalva vd., 2015, s. 262), narsisistiklerin mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Rose, 2002, s. 379).

Narsisizm puanı yüksek olan bireylerin intikam alma eğiliminin de yüksek olduğu saptanmıştır (Brown, 2004, s. 576). Bir başka araştırmada narsisizm puanı arttıkça olumsuz gerekçeleri sıralama esnasında daha fazla zorluk yaşadıkları belirlenmiştir (Foster ve Campbell, 2005, s. 550). Narsisistik eğilimler arttıkça empatik eğilimlerin azaldığı belirlenmiştir (Kiraz, 2011, s. 102).

Yapılan araştırmada narsisistik kişilik özelliği gösteren bireylerin çevresindekilere acı çektirici ve onları üzücü davranışlara sıklıkla başvurduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kişilerin çevresiyle uyum sorunu yaşadığı belirlenmiştir (Miller vd., 2007, s. 170).

Narsisizm ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada saldırganlığın etkisine bakılmıştır. Araştırma sonucunda narsisizm puanı ile ilişki doyumunun negatif yönde korelasyon olduğu belirlenirken, narsisizm ile saldırganlık arasında da negatif yönde korelasyon saptanmıştır. Ayrıca narsisizm puanı arttıkça, partnerin ilişkiden aldığı doyumun azaldığı tespit edilmiştir (Gewirtz-Meydan ve Finzi-Dottan, 2017, s. 296).

Narsisizm ile benlik saygısı ilişkisinin incelendiği çalışmada narsisizm ile benlik saygısı arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir (Raskin, Novacek ve Hogan, 1991, s. 20). Narsisizm ile yardımseverlik arasında negatif yönde ilişki belirlenmiştir (Güngör, Ekşi ve Arıca, 2012, s. 1271).

Yapılan çalışmada narsisizm ile ilişki doyumu ve benlik saygısı ilişkisi tespit edilmek istenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, narsisistik eğilimler arttıkça ilişki doyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Narsisistik eğilimlerin, ilişki doyumu üzerinde önemli bir etkisinden bahsedilmiştir (Doğaner, 1996, s. 341).

Yapılan bir başka çalışmada ilişki doyumu ile narsisizm puanı arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Narsisizm puanı yükseldikçe ilişki süresi kısılırken, ilişki sayısının arttığı da belirlenmiştir (Lam, 2012, s. 1). Narsisizm ile ilişki doyumu arasında anlamlı ilişkinin olmadığını belirleyen çalışma bulunmaktadır (Link ve Bailey, 2010, s. 27).

Yapılan literatür taramasında ulaşılan araştırmalar incelendiğinde narsisizm ile ilgili farklı değişkenler üzerinde çalışmalar yürütülmüştür. Ulaşılan kaynaklar incelendiğinde iş doyumunu, bağlanma stilleri, özsaygı ve duygusal istikrar, intikam alma eğilimi, ilişki doyumunu, yardımseverlik, empatik eğilim ve benlik saygısının narsisistik kişilik özellikleriyle ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Ayrıca eğitim düzeyi, yaş, ekonomik durum, cinsiyet gibi demografik değişkenlerin de narsisistik kişilik özellikleri üzerinde belirleyici bir unsur olabileceği görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLER

Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve verile analiz yöntemlerine yönelik bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırma ilişkisel tarama modeliyle tasarlanmıştır. Bu model iki ya da daha fazla sayıdaki değişkenin ilişkisini ve ilişkinin ne düzeyde olduğuna yönelik bilgi vermektedir (Karasar, 2013, s. 81).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Yapılan araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde öğrenim gören 385 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada katılımcılardan çalışmaya katılmaya gönüllü olanlara Sosyodemografik Form, İlişki Doyumu Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Envanteri uygulanmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Form

Sosyodemografik Form (EK-1), araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan formda cinsiyet, ekonomik gelir algısı ve ebeveyn tutumuna yönelik sorular sorulmuştur.

3.3.2. İlişki Doyumu Ölçeği

İlişki Doyumu Ölçeği (EK-2), romantik ilişki doyum düzeyinin belirlenmesini amaçlamaktadır (Hendrick and Hendrick, 1995, s.55-65). Yedi maddeden oluşan İlişki Doyumu Ölçeği dilimize Curun tarafından uyarlanmıştır. Tek boyutlu bir ölçek olan İlişki Doyumu Ölçeği'nin iç tutarlık katsayısı ,86'dır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça ilişkiden alınan doyumun düzeyi de artmaktadır. 4 ve 7. maddeler ters kodlanmaktadır (Curun, 2001).

3.3.3. Narsisistik Kişilik Envanteri

Narsisistik Kişilik Envanteri (EK-3), narsisistik kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Narsisistik Kişilik Envanteri üstünlük, sömürücülük, otorite, kendine yeterlilik, kendini beğenme, hak iddia etme ve teşhircilik olmak üzere 7 boyuttan oluşmaktadır (Raskin and Terry, 1988, s.891-894). Dilimize uyarlaması Atay tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada iç tutarlık kat sayısının ,65 olduğu tespit edilmiştir (Atay, 2009, s. 193).

3.4. Verilerin Analiz Teknikleri

Verilerin analizi için SPSS 21 programı kullanılmıştır. Oluşan verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespit edilmesi için “Normallik Testi” gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağıldığı belirlenmiş ve “Parametrik Testlerden”, “t-testi” ile “One Way Anova” testi kullanılmıştır.

Örnekleme oluşturan bireylerin Sosyo-Demografik özelliklerinin belirlenmesi için “Frekans” analizi yapılmıştır. Araştırmanın hipotezlerinin incelemek içinse korelasyon analizleri kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılmasına yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyete ilişkin dağılımı

	DEĞİŞKEN	N	%
Cinsiyet	Kadın	197	51,2
	Erkek	188	48,8
	Toplam	385	100

Yapılan çalışmaya 385 kişi katılmış olup bu kişilerden 197 kişi kadın, 188 kişi erkektir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan bireylerin ekonomik durum algısına ilişkin dağılımı

	DEĞİŞKEN	N	%
Ekonomik Durum Algısı	Düşük	68	17,7
	Orta	266	69,1
	Yüksek	51	13,2
	Toplam	385	100

68 kişi ekonomik durumunu düşük algıarken, 266 kişi orta, 51 kişi ise yüksek algılamaktadır.

Tablo 3. Araştırmaya katılan bireylerin ebeveyn tutumuna ilişkin dağılımı

	DEĞİŞKEN	N	%
Ebeveyn Tutumu	Demokratik	132	34,3
	Koruyucu	126	32,7
	İzin Verici	60	15,6
	İhmalkar	67	17,4
	Toplam	385	100

132 kişinin ebeveyn tutumu demokratik, 126 kişinin ebeveyn tutumu koruyucu, 60 kişinin ebeveyn tutumu izin verici, 67 kişinin ebeveyn tutumu ise ihmalkardır.

4.2. Ölçeklerden Alınan Puanların İncelenmesi

Tablo 4. Ölçeklerden alınan puanların incelenmesi

Ölçekler ve Alt Boyutları	\bar{x}	SD	Min	Max
İlişki Doyumu Ölçeği	33,88	9,17	7,00	49,00
Üstünlük	,27	,33	,00	1,00
Teşhircilik	,20	,25	,00	1,00
Otorite	,28	,34	,00	1,00
Sömürücülük	,22	,25	,00	1,00
Hak İddia Etme	,26	,35	,00	1,00
Öz Yeterlik	,22	,28	,00	1,00

Ölçeklerden alınan ortalama puanlar incelendiğinde İlişki Doyumu Ölçeği ortalama puanının 33,88 (SD: 9,17) olduğu belirlenmiştir.

Narsisistik Kişilik Envanteri alt boyutlarından olan Üstünlük alt boyutunun ortalama puanı ,27 (SD: ,33), Teşhircilik alt boyutunun ortalama puanı ,20 (SD: ,25), Otorite alt boyutunun ortalama puanı ,28 (SD: ,34), Sömürücülük alt boyutunun ortalama puanı ,22 (SD: ,25), Hak İddia Etme alt boyutunun ortalama puanı ,26 (SD: ,35), Öz Yeterlik alt boyutunun ortalama puanı ,22 (SD: ,28) olduğu belirlenmiştir.

4.3. Ölçeklerden Alınan Puanların Karşılaştırılması

Tablo 5. Cinsiyet değişkenine göre ölçek puanlarının incelenmesi

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{x}	SD	t	p
İlişki Doyumu	Kadın	197	35,26	8,90	3,069	,002
	Erkek	188	32,43	9,25		
Üstünlük	Kadın	197	0,22	0,31	-3,442	,001
	Erkek	188	0,33	0,35		
Teşhircilik	Kadın	197	0,17	0,23	-2,597	,010
	Erkek	188	0,24	0,26		
Otorite	Kadın	197	0,23	0,33	-2,569	,011
	Erkek	188	0,32	0,35		
Sömürücülük	Kadın	197	0,20	0,25	-1,332	,184
	Erkek	188	0,24	0,26		
Hak İddia Etme	Kadın	197	0,22	0,34	-2,421	,016
	Erkek	188	0,30	0,35		
Öz Yeterlik	Kadın	197	0,19	0,27	-2,037	,042
	Erkek	188	0,25	0,29		

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların ilişki doyum düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre ilişki doyum düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383)}=3,069; p<,05$). Kadınların ilişki doyum düzeyi, erkeklere göre anlamlı biçimde yüksektir.

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların üstünlük düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre üstünlük düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383)}=-3,442;p<,05$). Erkeklerin üstünlük düzeyi, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların teşhircilik düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre teşhircilik düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383)}=-2,597;p<,05$). Erkeklerin teşhircilik düzeyi, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların otorite düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre otorite düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383)}=-2,569;p<,05$). Erkeklerin otorite düzeyi, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların sömürücülük düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre sömürücülük düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(383)}=-1,332;p>,05$).

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların hak iddia etme düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre hak iddia etme düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383)}=-2,421;p<,05$). Erkeklerin hak iddia etme düzeyi, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların öz yeterlik düzeyleri t-testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre cinsiyet değişkenine göre öz yeterlik düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383)}=-2,037;p<,05$). Erkeklerin öz yeterlik düzeyi, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre İlişki doyumu ile narsistik kişilik özelliklerinden olan üstünlük, teşhircilik, otorite, hak iddia etme ve öz yeterliğin farklılık gösterdiği, sömürücülüğün ise farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Ekonomik durum algısı değişkenine göre ölçek puanlarının incelenmesi

Değişken	Ekonomik Durum	N	\bar{x}	SD	F	p	Anlamlı Farklılık
İlişki Doyumu	Düşük ¹	68	31,74	8,99	9,421	,000	3>2,1
	Orta ²	266	33,51	8,98			
	Yüksek ³	51	38,67	8,91			
Üstünlük	Düşük ¹	68	0,32	0,34	3,035	,049	1>3
	Orta ²	266	0,28	0,33			
	Yüksek ³	51	0,18	0,29			
Teşhircilik	Düşük ¹	68	0,25	0,26	3,251	,040	1>3
	Orta ²	266	0,21	0,25			
	Yüksek ³	51	0,13	0,22			
Otorite	Düşük ¹	68	0,30	0,32	2,138	,119	
	Orta ²	266	0,29	0,35			
	Yüksek ³	51	0,19	0,32			
Sömürücülük	Düşük ¹	68	0,24	0,28	2,617	,074	
	Orta ²	266	0,23	0,25			
	Yüksek ³	51	0,14	0,24			
Hak İddia Etme	Düşük ¹	68	0,27	0,33	1,326	,267	
	Orta ²	266	0,27	0,35			
	Yüksek ³	51	0,19	0,35			
Öz Yeterlik	Düşük ¹	68	0,25	0,27	1,901	,151	
	Orta ²	266	0,22	0,29			
	Yüksek ³	51	0,15	0,27			

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların ilişki doyum düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı değişkenine göre ilişki doyum düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=9,421$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağıldığından Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ekonomik durum algısı yüksek olanların ilişki doyumunu, ekonomik algısı düşük ve orta düzeyde olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların üstünlük düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı değişkenine göre üstünlük düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=3,035$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağılmadığından Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ekonomik durum algısı düşük olanların üstünlük düzeyi, ekonomik algısı yüksek olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların teşhircilik düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı

değişkenine göre teşhircilik düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=3,251$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağıldığından Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ekonomik durum algısı düşük olanların teşhircilik düzeyi, ekonomik algısı yüksek olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların otorite düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı değişkenine göre otorite düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=2,138$; $p>,05$).

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların sömürücülük düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı değişkenine göre sömürücülük düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=2,617$; $p>,05$).

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların hak iddia etme düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı değişkenine göre hak iddia etme düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=1,326$; $p>,05$).

Ekonomik durum algısı değişkenine göre katılımcıların öz yeterlik düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ekonomik durum algısı değişkenine göre öz yeterlik düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F_{(2-382)}=1,901$; $p>,05$).

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde ekonomik durum algısına göre ilişki doyumunun ve narsisistik kişilik özelliklerinden olan üstünlük ile teşhirciliğin farklılaştığı belirlenirken, otorite, sömürücülük, hak iddia etme ile öz yeterliğin farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 7. Ebeveyn tutumu değişkenine göre ölçek puanlarının incelenmesi

Değişken	Ebeveyn Tutumu	N	\bar{x}	SD	F	p	Anlamlı Farklılık
İlişki Doyumu	Demokratik ¹	132	38,12	7,38	20,385	,000	1>2,3,4 2>4
	Koruyucu ²	126	32,97	8,14			
	İzin Verici ³	60	32,30	10,18			
	İhmalkar ⁴	67	28,64	9,78			
Üstünlük	Demokratik ¹	132	0,20	0,29	14,743	,000	3,4>1,2
	Koruyucu ²	126	0,21	0,32			
	İzin Verici ³	60	0,36	0,33			
	İhmalkar ⁴	67	0,47	0,34			
Teşhircilik	Demokratik ¹	132	0,15	0,22	11,933	,000	4,3>1,2
	Koruyucu ²	126	0,17	0,23			
	İzin Verici ³	60	0,26	0,25			
	İhmalkar ⁴	67	0,34	0,26			
Otorite	Demokratik ¹	132	0,21	0,32	8,224	,000	4>3>1,2
	Koruyucu ²	126	0,23	0,32			
	İzin Verici ³	60	0,37	0,35			
	İhmalkar ⁴	67	0,42	0,34			
Sömürücülük	Demokratik ¹	132	0,17	0,24	8,312	,000	4>1,2
	Koruyucu ²	126	0,18	0,23			
	İzin Verici ³	60	0,26	0,25			
	İhmalkar ⁴	67	0,34	0,28			
Hak İddia Etme	Demokratik ¹	132	0,19	0,32	13,354	,000	3,4>1,2
	Koruyucu ²	126	0,19	0,30			
	İzin Verici ³	60	0,35	0,36			
	İhmalkar ⁴	67	0,46	0,39			
Öz Yeterlik	Demokratik ¹	132	0,16	0,27	10,730	,000	4>1,2
	Koruyucu ²	126	0,18	0,24			
	İzin Verici ³	60	0,26	0,30			
	İhmalkar ⁴	67	0,37	0,31			

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların ilişki doyum düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre ilişki doyum düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}=20,385$; $p<,05$).

Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağılmadığından Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu demokratik olanların ilişki doyum düzeyi, ebeveyn tutumu koruyucu, izin verici ve ihmalkar olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir. Ayrıca ebeveyn tutumu koruyucu olanların ilişki doyum düzeyi, ebeveyn tutumu ihmalkar olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların üstünlük düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre üstünlük düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}$).

$_{381})=14,743$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağılmadığından Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu izin verici ve ihmalkar olanların üstünlük düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların teşhircilik düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre teşhircilik düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}=11,933$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağıldığından Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu izin verici ve ihmalkar olanların teşhircilik düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların otorite düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre otorite düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}=8,224$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağıldığından Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu ihmalkar olanların otorite düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik, koruyucu ve izin verici olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların sömürücülük düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre sömürücülük düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}=8,312$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağıldığından Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu ihmalkar olanların sömürücülük düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların hak iddia etme düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre hak iddia etme düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}=13,354$; $p>,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağılmadığından Games-Howell testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu izin verici ve ihmalkar olanların hak iddia etme düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Ebeveyn tutumu değişkenine göre katılımcıların öz yeterlik düzeyleri One-Way Anova ile analiz edilmiştir. Yapılan analize göre ebeveyn tutumu değişkenine göre öz yeterlik düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3-381)}=10,730$; $p<,05$). Gruplar arasındaki farkların tespiti için varyanslar homojen dağıldığından Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre ebeveyn tutumu ihmalkar olanların öz yeterlik düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde ebeveyn tutumuna göre ilişki doyumunun ve narsisistik kişilik özelliklerinden olan üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme ile öz yeterliğin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

4.4. Korelasyon Analizleri

Tablo 8. İlişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

		İlişki Doyumu
Üstünlük	r	-,778
	p	,000**
Teşhircilik	r	-,725
	p	,000**
Otorite	r	-,692
	p	,000**
Sömürücülük	r	-,710
	p	,000**
Hak İddia Etme	r	-,708
	p	,000**
Öz Yeterlik	r	-,642
	p	,000**

**: $p<,01$

İlişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. Buna göre aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır:

- Üstünlük ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır.
- Teşhircilik ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır.
- Otorite ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır.

- Sömürücülük ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır.

- Hak iddia etme ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır.

- Öz yeterlik ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır.

Elde edilen bu sonuçlara göre ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasında negatif yönde korelasyon belirlenmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma, üniversite öğrencilerinde ilişki doyumu ile narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır:

- Erkeklerin narsisistik kişilik özelliklerinden olan üstünlük, teşhircilik, otorite, hak iddia etme ve öz yeterlik düzeyinin, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- Ekonomik durum algısı yüksek olanların ilişki doyumu, ekonomik algısı düşük ve orta düzeyde olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

- Yapılan bu araştırmada ekonomik durum algısı düşük olanların üstünlük ve teşhircilik düzeyi, ekonomik algısı yüksek olanlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- Ebeveyn tutumu izin verici ve ihmalkar olanların üstünlük, teşhircilik ve hak iddia etme düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir.

- Üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme ve öz yeterlik ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır. Narsisistik kişilik özellikleri arttıkça, ilişki doyumu düşmektedir.

Yapılan araştırmada kadınların ilişki doyum düzeyinin, erkeklere göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda erkeklerin ilişkiden aldıkları doyumun, kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Sarı, 2008, s.1; Yüceol, 2016, s. 78) erkeklerin egemen olduğu toplumlarda, kadınların kısıtlandırılmalarının etkisiyle erkeklerin ilişki doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Beştav, 2007, s. 46). Cinsiyet değişkenine göre, ilişki doyumlarında farklılaşmanın olmadığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Buğa, 2009, s. 1; Fowers, 1991, s. 2009; Sakallı, 2003, s. 234; Vaillant ve Vaillant, 1993, s. 230; Yavuz, 2018, s. 38).

Partnerlerin ilişkiye yönelik duygu, düşünce ve davranışları ilişki doyumunu belirleyici bir unsurdur. Karşılıklı hissedilen sevgi, bağlılık ve paylaşımında bulunma çiftlerin ilişki doyumunu artırmakta ya da azaltmaktadır (Demir, 2008, s. 258). İlişki doyumunu etkileyen bir diğer unsur ise iletişim becerileridir (Burlison and Wayne,

1997, s. 886). İlişki içerisinde kadınların duygusunu ve düşüncesini daha fazla paylaşmasının ve partneriyle etkili iletişim kurabilmesinin, kadınlarda ilişki doyumunu artıracakı düşünülebilir. Ayrıca kadınların ilişki doyumunun yüksek olması, erkekler tarafından eskiye oranla kısıtlandırılmalarının daha düşük düzeyde olduğu da söylenebilir.

Yapılan bu araştırmada erkeklerin narsisistik kişilik özelliklerinden olan üstünlük, teşhircilik, otorite, hak iddia etme ve öz yeterlik düzeyinin, kadınlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada cinsiyete göre üstünlük, teşhircilik, otorite, hak iddia etme ve öz yeterlik düzeyinin farklılık göstermediği belirlenmiştir (Cihangiroğlu, Teke, Uzuntarla ve Uğrak, s. 8). Bir başka araştırmada erkeklerin, kadınlara göre teşhircilik, üstünlük, hak iddia etme düzeyinin yüksek olduğu ve genel olarak narsisistik kişiliğe daha çok sahip oldukları belirlenmiştir (Aslan, Mert ve Yıldız, 2016, s. 147). Hacıoğlu (2020, s. 38), araştırmasında erkeklerin otorite, teşhircilik, sömürücülük ve öz yeterlik puanlarının, kadınlara göre yüksek olduğunu belirlemiştir.

Narsisizmin, cinsiyete göre farklılık göstermesinde kuşaklar arası farklılıklardan bahsedilmiştir (Zhou vd., 2017). 1990 yılından 2013'e yılına kadar kadınlarda narsisistik özelliklerin azaldığı bildirilmiştir (Twenge, Konrath, Foster, Campbell ve Bushman, 2008, s. 875).

Ülkemizde son dönemde yapılan çalışmalarda erkeklerin narsisistik kişilik özelliklerin, kadınlardan yüksek olduğu belirtilmiştir (Demirel, Altın, Yalçın ve Demir, 2018, s. 72). Bu sonuçlar, yapılan araştırmadaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Erkeklerin, öncelik sahibi olmayı hak görmelerinden kaynaklı kadınları suistimal edebildikleri ve daha fazla narsisistik özellikler gösterdikleri bildirilmektedir (Akgün ve Uysal, 2019, s. 151). Erkeklerin narsisistik kişilik özelliklerinin, kadınlara göre daha yüksek düzeyde olması, erkeklerin yetiştirilme tarzlarıyla ilişkili olabilir. Ebeveynlerin erkek çocuklarına öfkelerini yansıtmaması, özenliklerinin ve yeterlik duygularının şişirilmesinin, olumsuz tutum ve davranışları benimsemesinin, erkeklerde kadınlara göre daha yüksek düzeyde narsisistik özellikler göstermesini açıklayabilir.

Ekonomik durum algısı yüksek olanların ilişki doyumunu, ekonomik algısı düşük ve orta düzeyde olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir. Aslan, araştırmasında gelir

düzeyi yüksek olanların, düşük olanlara kıyasla ilişki doyumlarının yüksek olduğunu belirlemiştir (Aslan İdik, 2020, s. 58). Yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Erdinç, 2018; Zainah, Nasir, Hashim ve Yusof, 2012). Gelir durumunun artması bireylerin yaşam doyumlarının artmasına olanak sağlamaktadır (Diener ve Biswas-Diener, 2002, s. 147; Paolini, Yanez ve Kelly, 2006, s. 331; Tuzgöl Dost, 2015, s. 75). Gelir durum yüksek olanların, gelir durumu düşük olanlara kıyasla partnerlerinin ve kendilerinin gereksinimlerini karşılama düzeyleri daha fazla olacaktır. Böylelikle gelir durumu düşük olanlara kıyasla sağlık, eğitim, bireysel gelişim, sosyal aktiviteler ve temel ihtiyaçları karşılanmasında daha az zorluk çekilecektir. Bu durum da gelir durumu yüksek olanların, ilişki doyumlarının yüksek olmasını açıklayabilir.

Yapılan bu araştırmada ekonomik durum algısı düşük olanların üstünlük ve teşhircilik düzeyi, ekonomik algısı yüksek olanlara göre anlamlı biçimde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür taramasında ekonomik durum arttıkça narsisistik eğilimlerin arttığı görülmektedir (Hacıoğlu, 2020, s. 38). Bir başka araştırmada da gelir düzeyi düşük olanların daha fazla narsisistik eğilimler gösterdiği belirlenmiştir (Güven, 2019, s. 157; Koşan, 2015, s. 67). Yapılan araştırmada narsisistik kişilik özelliklerinin bütün alt boyutlarında ekonomik duruma göre anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir (Taşhan, 2019, s. 175).

Ekonomik duruma göre narsisizm düzeyinde anlamlı farklılığın olmadığı çalışmalarda bulunmaktadır (Kocagöz Uzun, 2009, s. 91). Ekonomik durum algısı düşük olan bireyler, ekonomik durum algısı yüksek olanlara göre yaşamları üzerinde daha az kontrole sahiptir. Bu kişiler başkalarına odaklanarak onlara bağımlı olmaktadır. Ekonomik durumun düşüklüğü bireylerin daha az şeyi hak ettiğini düşünmesine ve başkalarının ihtiyaçlarını gözetmesine neden olmaktadır (Piff, 2014, s. 34). Bu araştırmada ekonomik durumu düşük olan bireyler, ekonomik durumun yol açtığı kısıtlılıktan uzaklaşarak başkalarından ilgi ve takdir görebilmek için üstün yanlarını sürekli gösterme eğilimi içerisine girerek, teşhircilik ve üstünlük kişilik özelliklerini geliştirebilirler.

Ebeveyn tutumu izin verici ve ihmalkar olanların üstünlük, teşhircilik ve hak iddia etme düzeyi, ebeveyn tutumu demokratik ve koruyucu olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir. Ebeveyn tutumu ihmalkar olanların otorite sömürücülük ve öz yeterlik düzeyi daha yüksektir. İzin verici ve ihmalkar tutuma sahip ebeveynlerin

çocuklarında öz kontrol yeterince gelişmemiştir. Bu tarz ebeveynler çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılarken, duygusal ihtiyaçları geri planda kalmaktadır. İhmalkar ebeveynler çocuklarıyla olan ilişkilerine yeterince önem vermezler ve bahsedilen bütün durumlar, çocukların sağlıklı kimlik geliştirmelerini engellemektedir. Ebeveynlerin çocuğuna karşı olumsuz davranışları, çocuğun “ben” varlığı ile “o ve onlar” kavramlarını oluşturamamasına yol açmaktadır. Bu durum çocukların duygusal ihtiyaçlarının tam anlamıyla karşılanamaması veya duygusal ihtiyaçların aşırı şekilde doyurulmasına yol açarak, çocukların benlik hatlarını oluşturamamasına neden olabilmektedir. Bu çocuklar “ben” ve “o” anlayışı “ben” ve “ben” anlayışını benimserler. Yetişkinlik döneminde ise empati kurmakta zorlanan bu çocuklar, yalnızca kendi gereksinimlerine odaklanırlar (Geçtan, 2013, s. 116-117).

Çocukların gereksinimlerin ihmal edilmesinin ve çocuklara yeterli duygusal desteğin ebeveynlerce sağlanmamasının narsisizmi tetiklediği bildirilmiştir. Ebeveynlerin ihmalkar olması, çocukların kırılabilirliği artırdığından narsisizme sebep olabilmektedir (Twenge ve Campell, 2015, s.122). Bu araştırmada elde edilen sonuçların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Üstünlük, teşhircilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme ve öz yeterlik ile ilişki doyumu arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir korelasyon vardır. Narsisistik kişilik özellikleri arttıkça, ilişki doyumu düşmektedir. Yapılan araştırmada narsisistik eğilimler arttıkça ilişki doyumunun azaldığı belirlenmiştir (Gewirtz-Meydan ve Finzi-Dottan, 2017, s. 296).

Narsisistik kişilik özelliği gösterenler sıklıkla çevresindekilere acı çektirici ve onları üzücü davranışlara başvurduğu için, bu kişilerle ilişki yaşayanlarda ilişki doyumunun düşük olduğu tespit edilmiştir (Miller vd., 2007, s. 170). Narsisist kişilik özellikleri arttıkça ilişkiye bağlanma arasında negatif yönde korelasyon belirlenmiştir. Narsisist kişilik özelliği gösteren kişiler, kendilerini sürekli olumlu değerlendirdiği için ilişkide yaşanan sorunlarda, partnerini sorumlu tutmaktadır. Bu durum ise ilişki doyumunu azaltacaktır (Campell vd., 2002, s. 360).

Campbell ve Miller (2011, s. 15) narsisistik kişilerin romantik ilişkilerinin çeşitli eksikliklerle devam ettiğini bildirmiştir. Narsisistik bireyler sürekli olarak daha iyi bir partner aramaktadır. İlişkisinde aldatma eğilimi ile saldırgan eğilimler bulunmaktadır. Bu durum narsisist bireyler uzun süreli ilişkilerde olumsuz duygu ve düşüncelerin

doğmasına yol açmaktadır. Ayrıca narsisist kişilerin başkalarına yönlendireceği ilgi ve sevgi kapasiteler sınırlıdır. Bu durum narsisist kişilerle ilişkiden alınan doyumunu azaltmaktadır. Narsisistlerin ilişkisinde sömürü ana unsurdur ve sömürücülük sona erdiğinde narsisist bireyin o kişiyle ilişkisi de sona erecektir (Kernberg, 1999, s. 14).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde narsisistik kişilik özellikleri ile ilişki doyumunu arasında negatif yönde korelasyon olduğu görülmektedir. Bu bulgular, yapılan araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda ileride yapılacak olan araştırmalar için aşağıda yer alan öneriler sunulmuştur:

- Bu araştırmanın örneklemini Gelişim Üniversitesi'nde öğrenim gören 385 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Ekonomik durum algısı değişkeninde dengeli bir dağılımın olmadığı görülmektedir. Elde edilen sonuçların genellenebilmesi için farklı üniversitelerden ve sosyo-ekonomik düzeyden öğrencilere ulaşılabilir.

- Pandemi nedeniyle katılımcılara internet ortamı üzerinden ulaşılmış ve ölçekleri doldurmaları istenmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olanlara ölçekler uygulanmış olup, katılımcılar birebir gözlenemediği için ölçeklere verilen yanıtların ne düzeyde samimi olduğu belirlenememiştir. Ayrıca katılımcıların ölçeklere cevap vereceği sırada soracağı sorular yanıtlanamamış ve onam formunda katılımcılara ulaştırılan araştırmacının iletişim numarasından iletişime geçmesi beklenmiştir.

- Bu araştırmada narsisistik kişilik özellikleri ile ilişki doyumunu arasındaki ilişki, ölçeklerle belirlenmek istenmiştir. Ölçeklerin ölçmek istenilen niteliklerle sınırlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bire bir görüşmeler yapılarak daha güvenilir sonuçlar elde edilebilir.

- Narsisistik kişilik özelliklerin oluşumunda ebeveyn tutumları önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ebeveynlerle yapılacak çalışmalarla birlikte olumlu ve olumsuz ebeveyn tutumları hakkında bilgilendirmeler yapılarak, çocuklarının gelişimlerini ve bağımsızlaşma çabalarını desteklemeleri sağlanabilir.

- İlişki doyumunun belirlenmesinde ilişkilerden beklentiler ve beklentilerin karşılanma düzeyi önemlidir. Partnerlerin beklentilerini sağlıklı biçimde oluşturabilmeleri için, grup çalışmaları yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Adaköy, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumları ile ikili ilişkilerde mükemmeliyetçi özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 591172).
- Akgün, Z. ve Uysal, Y. (2019). *Toplumsal cinsiyet ve narsisizm ilişkisi*. Antalya: ACM Press.
- Anlı, İ. (2017). *Psikanalizde narsisizm*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Arslan, A. (2020). *Romantik ilişkilerde ilişki doyumu, irrasyonel inanışlar ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 643685).
- Aslan İdik, B. (2020). *Obsesif kompulsif belirtilerin, ilişki ve iş doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 648820).
- Aslan, M., Mert, H. Ş. ve Yıldız, M. (2016). Narsistik kişilik ile affedicilik arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi*, 147-153.
- Atak, H. ve Çok, F. (2010). A new period in human life: Emerging adulthood. *Journal of Childhood and Adolescence Mental Health*, 17(1), 39-50.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- Atay, S. (2010). *Çalışan narsist*. İstanbul: Namar Yayınları.
- Back, M. D., Schmukle, S. C., & Egloff, B. (2010). Why are narcissists so charming at first sight? Decoding the narcissism–popularity link at zero acquaintance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(1), 132–145. doi: 10.1037/a0016338
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Beck, A. T. (2008). *Kişilik bozukluklarının bilişsel terapisi*. (Ö. Yalçın ve E. N. Akçay, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık

- Beştav, G. F. (2007). *Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bogart, L. M., Benotsch, E. G. ve Pavlovic, J. D. (2004). Feeling superior but threatened: The relation of narcissism to social comparison. *Basic and Applied Social Psychology*, 26(1), 35–44. doi: 10.1207/s15324834basps2601_4
- Brown, A. D. (1997). Narcissism, identity and legitimacy. *Academy of Management Review*, 22(3), 643-686.
- Brown, R. P. (2004). Vengeance is mine: Narcissism, vengeance, and the tendency to forgive. *Journal of Research in Personality*, 38(6), 576-584.
- Budak, B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin aşka ilişkin tutumları ve ilişki doyumlarının kişilik özellikleri ile incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 298425).
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Buğa, D. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: bağlanma stilleri ve cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 250234).
- Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 82-90.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik, psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri. (İ. D. E. Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burleson, B. R. ve Wayne H. (1997). The relationship between communication skill and marital satisfaction: Some moderating effects. *Journal of Marriage and the Family*, 59(4), 884-902.
- Butzer, B. ve Kuiper, N. A. (2008). Humor use in romantic relationships: The effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situations. *The Journal of Psychology*, 142(3), 245-260.
- Büyükaşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 186996).
- Cai, H., Kwan, V. S. Y. ve Sedikides, C. (2012). A sociocultural approach to narcissism: The case of modern China. *European Journal of Personality*, 26(5), 529–535. <https://doi.org/10.1002/per.852>
- Campbell, K. W. (1999). Narcissism and romantic attraction *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1254-1270.

- Campbell, K. W. (2004). Narcissism, confidence, and risk attitude. *Journal of Behavioral Decision Making*, 17(4), 297-311.
- Campbell, K. W. ve Foster, J. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28 (4), 484-495.
- Campbell, K. W. ve Foster, J. (2007). *The narcissistic self: Background an extended agency model, and ongoing controversies*. Philadelphia: Psychology Press.
- Campbell, K. W. ve Miller, D. (2011). *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder*. New Jersey: John Wiley.
- Campbell, W. K., Rudich, E. A., ve Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(3), 358–368. doi: 10.1177/0146167202286007
- Chatterjee, A. ve Hambrick, D. C. (2007). It's about me: Narcissistic chief executive officers and their effects on company strategy and performance. *Administrative Science Quarterly*, 52(3), 351-386.
- Cihangirođlu, N , Teke, A , Uzuntarla, Y , Uđrak, U . (2015). Narsist kiřilik eđilimleri ile kurumsal bađlılık dűzeyleri arasındaki iliřkinin analizi. *Yűnetim ve Ekonomi Arařtırmaları Dergisi*, 13(1), 1-18.
- Cisek, S. Z., Sedikides, C., Hart, C. M., Godwin, H. J., Benson, V. ve Liversedge, S. P. (2014). Narcissism and consumer behavior: A review and preliminary findings. *Frontiers in Psychology*, 5(232).
- Clark, M. S. ve Mills, J. R. (2011). A theory of communal (and exchange). *Relationships Handbook of Theories of Social Psychology*, 2, 232-250.
- Collins, A. W. (2003). More Than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13, 1-24.
- Çırakođlu, O. C. ve Tezer, E. (2010). Kontrol odađı ve eleřtirel dűřűnmenin űniversite űđrencilerinin iliřki doyumsuzluklarına verdikleri tepkiler űzerindeki yordayıcı rolű. *Tűrk Psikoloji Yazıları*, 13 (26), 29-41.
- Demir, M. (2008). Sweetheart you really make me happy: romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adulthood. *Journal of Happiness Studies*, 9, 257-277.
- Demirel, H., Altın, M, Yalçın, Y. ve Demir, H. (2018). Spor Yapan ve yapmayan űniversite űđrencilerinin narsisizm seviyelerinin karřılařtırılması. *Tűrk Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 72-77 .
- Demirtař, S. Ç. (2010). *The role of gender, relationship status, romantic relationship satisfaction and commitment to career choise in the components of subjective well-being among senior university students* (Yayımlanmamıř master thesis). Ortadođu Teknik űniversitesi, Ankara.

- Diener, E. ve Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? A literature review and guide to needed research. *Soc Indic Res*, 57, 119-169.
- Dinçsoy, B. (2021). *Sosyal medya bağımlılığının romantik ilişkilerdeki güven duygusu ve ilişki doyumu açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 655098).
- Doğaner, B. (2014). *Romantik ilişkileri olan üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik eğilimi düzeylerine göre; ilişki bağlanımı, ilişki doyumu ve benlik saygılarının incelenmesi, İstanbul ili örneği* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 375361).
- Doğaner, İ. (1996). Narsistik kişilik bozukluğu. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(1), 341-352.
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 11-17.
- Erdemir, F. D. (2018). *Yetişkinlikte bilgisayar oyunu oynama alışkanlığının romantik ilişkiler üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 529108).
- Erden İmamoğlu, S. (2009). *Kişilerarası ilişkiler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erdinç, İ. (2018). *Evli çiftlerde, evlilik uyumu, cinsel yaşam doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 535555).
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul ve reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkiler* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 204929).
- Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2009). Ready or not? Markers of starting romantic intimacy at emerging adulthood the Turkish experience. *International Journal of Human and Social Sciences*, 4(1), 31-38.
- Evren, C. (1997). *İzm'ler dizisi: Narsisizm*. İstanbul: Çetin Matbaacılık.
- Farzianpour, F., Fouroshani, A. R., Beyzaiee, S. ve Hosseini, S. (2012), Evaluation of the self-esteem managers in clinical wards of hospitals affiliated to tehran university of medical sciences. *World Applied Sciences Journal*, 16 (5), 686-692.
- Firestone, R. J. ve Catlett, J. (2009). *The ethics of interpersonal relationships*. London: Karnac Books.

- Firth-Cozens, J. ve King, J. (2006). *Are psychological factors linked to performance. Understanding doctors' performance*. Oxford: Radcliffe Publishing.
- Foster, J. ve Campbell, K. W. (2005). Narcissism and Resistance to doubts about Romantic partners. *Journal of Research in Personality*, 39, 550–557.
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24(3/4), 209-221.
- Frankl, V. E. (2014). *İnsanın anlam arayışı*. (S. Budak, Çev.). İstanbul: Okyanus Yayıncılık.
- Freedman, J. L. ve Sears, D. O. (2003). *Sosyal psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Freud, S. (1998). *Narsizm üzerine Schreber vakası*. (B. Büyükkal ve Saffet M. Tura, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Fromm, E. (2008). *Sevginin ve şiddetin kaynağı*. (Y. Salman ve N. İçten, Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.
- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions In Psychological Science*, 11(5), 177-180.
- Galinha, I. C. (2013). Adult attachment, love styles, relationship experiences and subjective well-being: Cross-cultural and gender comparison between Americans, Portuguese, and Mozambicans. *Social Indicators Research*, 119(2), 823-852.
- Geçtan, E. (2013). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Yayıncılık.
- Gewirtz-Meydan, A. ve Finzi-Dottan, R. (2017). Narcissism and relationship satisfaction from a dyadic perspective: The mediating role of psychological aggression. *Marriage & Family Review*, 54(3), 296-312.
- Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., & Yan, T. (2015). *Gender differences in narcissism: A meta-analytic review*. *Psychological Bulletin*, 141(2), 261–310. doi: 10.1037/a0038231
- Guerrero, L. K., Andersen, P. A. ve Afifi, W. (2011). *Close encounters: Communication in relationships*. Los Angeles: Sage.
- Gülmez, N. (2009). Narsistik lider (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 239806).
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 191541).

- Güngör, İ. H., Ekşi, H. Arıçak, O. T. (2012). Genç yetişkinlerde değer tercihlerinin narsistik kişilik özellikleri yordaması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1271-1290.
- Güven, M. (2019). *Narsisizm alçakgönüllülük ve dindarlık ilişkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 540392).
- Hacıoğlu, B. (2020). *Narsistik kişilik özellikleri ile meslek seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 616368).
- Hebert, S. ve Popadiuk, N. (2008). University students experiences of nonmarital breakups: a grounded theory. *Journal Of College Student Development*, 49 (1), 1-14.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage And Family*, 50, 93-98.
- Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2, 55-65.
- Horney, K. (1994). *Psikanalizde yeni yollar*. (S. Budak, Çev.). Ankara: Öteki Yayınları.
- Hotchkiss, S. (2003). *Why is it always about you?: The seven deadly sins of narcissism*. New York: Free.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.
- Jones, R., Lasky, B., Russell-Gale, H. ve Fevre, M. (2004). Leadership and the development of dominant and countercultures. *Leadership & Organization Development Journal*, 25(2), 216-233.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33, 73-85.
- Kalkan, M. (2008). Ergenler için romantik ilişkilerde sorun çözme ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15, 131-138.
- Kalkan, M. ve Yalçın, İ. (2012). *Evlilik öncesi dönem ve romantik ilişkiler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaaziz, M. ve Atak, İ. E. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne Dergisi*, 1(2), 44-59.
- Kardaş, S. (2017). *Sanal kimlik, spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin narsistik eğilimlerini yordayıcılığı* (Doktora tezi).

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 469572).

Kehinde, A. O. (1999). Communication skills and conflict resolution strategies in the improvement of marital adjustment of some selected married couples in lagos state. *The Counsellor*, 14(1), 22-26.

Kernberg, O. (1999). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Kiraz, C. (2011). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsisistik kişilik özellikleri* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 288143).

Kocagöz Uzun, S. (2019). *Narsisizm ve dindarlık ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 594047).

Kohut, H. (2013). *Kendiliğın yeniden yapılanması*. (O. Cebeci, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Kol, K. (2020). *Olumlu olumsuz mükemmeliyetçilik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 623611).

Koşan, Y. (2015). *Üniversite öğrencilerinin Facebook kullanımının narsisizm ve saldırganlık düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 385958).

Köroğlu, S. ve Bayraktar, E. (2007). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB.

Lam, Z. K.W. (2012). Narcissism and romantic relationship: The mediating role of perception discrepancy. *Discovery – SS Student E-Journal*, 1, 1-20.

Link, C. ve Bailey, W. (2010). Narcissism, relationship satisfaction, and emotional intelligence among female college students. *discovery, the student journal of dale bumpers college of agricultural, food and life sciences. University of Arkansas System Division of Agriculture*, 11, 27-32.

Lowen, A. (2016). *Narsisizm gerçek benliğin inkarı*. (T. Çetin, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

Maccoby, M. (2002). *Narsist liderler. Lideri lider yapan nedir?*. (N. el-Hüseyni, Çev.). İstanbul: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları, İstanbul, 2002.

Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.

- Miller, J. D., Campbell, W. ve Pilkonis, O. (2007). Narcissistic personality disorder: Relations with distress and functional impairment. *Comprehensive Psychiatry*, 48(2), 170-177.
- Morelli, P.C. ve Couderc, P. (2011). *İkili ilişkilerde duygusal manipülasyon narsisist bir partnerle yüzleşmek*. (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Morf, C. C. ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: a dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12(4), 177-196.
- Moses, R. ve Moses-Hrushovski, R. (1990). Reflections on the sense of entitlement. *The Psychoanalytic Study of The Child*, 45(1), 61-78.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79-98.
- Myers, J. E., Sweeney, T. J. ve Witmer, J. M. (2000). The Wheel of Wellness counseling for wellness: A holistic model for treatment planning. *Journal of Counseling & Development*, 78(3), 251-266. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2000.tb01906.x>
- Nancy, C., Cooper, L. M., Albino, A. ve Allard, L. (2002). Psychosocial vulnerability from adolescence to childhood: A prospective study of attachment style differences nn relationship functioning and partner choice. *Journal of Personality*, 70(6), 965-1008.
- Odağ, C. (1996). Örneklerle narsisizm. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 3.
- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ozan, E., Kırpınar, İ. Aydın, N., Fidan, T., Oral, M. (2008). Narsisistik kişilik bozukluğu: Gelişim süreçleri ve yaşamı. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar*, 2(1-2):25-37.
- Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 441119).
- Özabacı, N. (2001). İlişki Niteliği Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 160-167.
- Özenç, E. (2002). *Bağlanma stilleri eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, B. (2016). *Reddedilme duyarlılığı ve iyimserliğin, rasyonel olmayan ilişki inançları ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkilerde aracı rolü* (Yüksek

lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 446917).

- Paolini, L., Yanez, A. P., & Kelly, W. E. (2006). An examination of worry and life satisfaction among college students. *Individual Differences Research*, 4(5), 331–339.
- Perilloux, C. ve Buss, D. M. (2008). Breaking up romantic relationships: costs experienced and coping strategies deployed. *Evolutionary Psychology*, 6(1), 164-181.
- Piff, P. K. (2014). Wealth and the inflated self: Class, entitlement, and narcissism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(1), 34-43.
- Pincus, A. ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pthological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-426.
- Rapier, M. L. (2005). An interview study of narcissistic executives: piercing the corporate veil of narcissism in the workplace. *Faculty of Saybrook Graduate School and Research Center*.
- Raskin, R. ve Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890-902.
- Raskin, R., Novacek, J. ve Hogan, R. (1991). Narcissism, self-esteem and defensive selfenhancement. *Journal of Personality*, 59, 20–38.
- Rataj, D. M. (2003). *Changes in pathological narcissism from middle to older adulthood*. Northwestern University: Illinois.
- Reidy, D. E. ve Zeichner, A. (2008). Effects of narcissistic entitlement and exploitativeness on human physical aggression. *Personality and Individual Differences*, 44(4), 865-875.
- Richardson, D. R., Medvin, N. ve Hammock, G. (1988). Love styles, realtionship experience and sensation seeking:a test of validity. *Personality and Individual Differences*, 9, 645-661.
- Ronningstam, E. (2005). Narcissistic personality disorder: A review. *Personality Disorders*, 8, 277-348.
- Rosario, P. M. ve White, R. M. (2005). The narcissistic personality inventory: test–retest stability and internal consistency. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1075-1081.
- Rose, P (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33(3), 379–391.
- Rosen, R. C., Catania, J. Pollack, L., Althof, S., O'Leary, M. ve Seftel, A. D. (2004). Male Sexual health questionnaire (MSHQ): Scale development and psychometric validation. *Urology*, 64, 777–782.

- Rosenthal, S. ve Pittinsky, T. L. (2006). Narcissistic leadership. the leadership quarterly, 17 (6), 617-633.
- Rozenblatt, S. (2002). *Pathological narcissism and narcissistic personality disorder of self: The relationship of self-esteem and narcissism to aggressive behavior*. Long Island University: USA.
- Rusbult, C. C. ve Martz, J. M. (1995). Remaining in an abusive relationship: An investment model analysis of nonvoluntary dependence. *Personality and Social Bulletin*, 21, 558–571.
- Sakallı, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships?. *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Saraç, A , Hamamcı, Z , Güçray, S . (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (43) , 69-81 . Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21463/230066>
- Saraç, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordamada akılcı olmayan inançlar ve evlilik öncesi ilişki algılarının rolü* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 370442).
- Sarı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumunu arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sayar, K. (2012). *Terapi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Schwarzwald, J., Koslowsky, M. ve Izhak-Nir, E.B. (2008). Gender role ideology as a moderator of the relationship between social power tactics and marital satisfaction. *Sex Roles*, 59(9-10), 657–669. doi: 10.1007/s11199-008-9454-y
- Shao, C., Lee, J. ve Huang, D. (2004). Video game addiction in children and teenagers in Taiwan. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5), 571–581. doi: 10.1089/cpb.2004.7.571
- Shapiro, J. L. ve Shapiro, S. B. (2006). *Mental disorders of the new millenium*. South Carolina: Praeger Publishers.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31(3), 143-157.
- Solmuş, T. (2011). *Çift evlilik ve aile terapisi*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Soyer, R. B., Rovenpor, J. L. ve Kopelman, R. E. (1999). Narcissism and achievement motivation as related to three facets of the sales role: Attraction, satisfaction and performance. *Journal of Business and Psychology*, 14(2), 285–304.

- Sprecher, S. ve Hendrick, S. S. (2004). Self-Disclosure in intimate relationships: Associations with individual and relationship characteristics over time. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(6), 857–877.
- Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2003). Why am i unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34, 1419-1429.
- Taşhan, A. *Akademik personelin işkoliklik ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki: İnönü Üniversitesi'nde bir araştırma* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 545875).
- Taşköprü, M. (2013). *Evlilik doyumunu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 332630).
- Timuroğlu, M. K. (2005). *İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Tuzgöl Dost, M. (2010). Güney Afrika ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre öznel iyi oluş ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 75-89,
- Tüfekçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: Transaksiyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 226433).
- Twenge, J. M. (2013). *Ben nesli*. (E. Öztürk, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Twenge, J. M. ve Campell, K. W. (2015). *Asrın vebası narsisizm illeti*. (Ö. Yüksel, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Campbell, W. K. ve Bushman, B. J. (2008). Egos inflating over time: a cross temporal meta-analysis of the narcissistic personality inventory. *Journal of Personality*, 76(4), 875–902.
- Üncü, S. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumunu ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Vaillant, C. O. ve Vaillant, G. E. (1993). Is the u-curve of marital satisfaction an illusion? A 40-year study of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 55(1), 230–239.
- Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumunu ve genel yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 86633).

- Vazire, S., Naumann, L. P., Rentfrow, P. J. ve Gosling, S. D. (2008). Portrait of a narcissist: Manifestations of narcissism in physical appearance. *Journal of Research in Personality*, 42(6), 1439–1447.
- Volkan, V. D. (2005). *Körü körüne inanç*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Vries, M. K. (2004). Organizations on the couch: A clinical perspective on organizational dynamics. *European Management Journal*, 22(2), 183-200.
- Vries, M. K. ve Miller, D. (1984). Neurotic style and organizational pathology. *Strategic Management Journal*, 5(1), 35-55.
- Wallace, H. M. ve Baumeister, R. F. (2002). The performance of narcissists rises and falls with perceived opportunity for glory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(5), 819-832.
- Watson, P. J., Jones, N. D. ve Morris, R. J. (2004). Religious orientation and attitudes toward money: Relationships with narcissism and the influence of gender. *Mental Health, Religion & Culture*, 7(4), 277–288
- Yalçın, İ. ve Ersever, O. G. (2015). İlişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 185- 201.
- Yavuz, O. (2015). *Evlilikte problem çözme becerisi ve evlilik doyumunun bilim sanat merkezinde çocuğu olan ve olmayan ebeveynler açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 407144).
- Yavuz, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumunu ve bağlanma stilleri arasındaki bağlantı* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi (Erişim no. 513442).
- Young, J. E. (2009). *Şema terapi*. (T. V. Soylu, Çev.). İstanbul: Litera Yayınları.
- Young, M. S. ve Pinsky, D. (2006) Narcissism and celebrity. *Journal of Research in Personality*, 40(5), 463-471.
- Zainah A. Z., Nasir R., Hashim, R. S. ve Yusof, N. M. (2012). Effects of demographic variables on marital satisfaction. *Asian Social Science*, 8(9), 46-49. doi:10.5539/ass.v8n9p46
- Zhou, L., Li, G., Liu, C., Wang, J., Huang, Y., Feng, J., Meng, F. (2017). Effect of rotation speed on microstructure and mechanical properties of self-reacting friction stir welded al-mg-si alloy. *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 89, 3509-3516.
- Zimmer, M. G. (2002). The development of romantic relationships and adaptations in the system of peer relationships. *Journal of Adolescent Health*, 31, 216-225.

EKLER LİSTESİ

EK-1

SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

1.Cinsiyet?

- a)Erkek
- b)Kadın

2. Ekonomik Gelir Algısı

- a) Düşük
- b) Orta
- c) Yüksek

3. Ebeveyn Tutumunuzu Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

- a) Demokratik
- b) Koruyucu
- c) İzin Verici
- d) İhmalkar

EK-2**İLİŞKİ DOYUMU ÖLÇEĞİ**

Aşağıda ilişkiniz ile ilgili yedi madde bulunmaktadır. Sunulan ölçeği kullanarak her bir maddenin sizin için ne derece uygun olduğunuzu belirtiniz.

1. Partneriniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç karşılıyor						Tamamen karşılıyor

2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç memnun değilim						Tamamen memnunuzum

3. Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?						
1	2	3	4	5	6	7
Çok daha kötü						Çok daha iyi

4. Ne sıklıkla hiç ilişki yaşamamış olmayı istiyorsunuz?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiçbir zaman						Her zaman

5. İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç karşılıyor						Tamamen karşılıyor

6. Partnerinizi ne kadar seviyorsunuz?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç sevmiyorum						Çok seviyorum

7. İlişkinizde ne kadar problem var?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç problem yok						Çok fazla problem var

Lütfen herhangi bir öneri veya yorumunuz varsa belirtiniz.

EK-3**NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ**

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size en uygun olanı belirtiniz.

1		İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
		İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
2		Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.
		İlgi merkezi olmayı severim.
3		Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
		Özel biri olduğumu düşünüyorum.
4		İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
		Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
5		İnsanları kolayca manipüle ederim.
		İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.
6		Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım.
		Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.
7		Gösteriştan kaçınırım.
		Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.
8		Her zaman ne yaptığımı bilirim.
		Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.
9		Bazen iyi hikaye anlatırım.
		Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır.
10		İnsanlardan çok şey beklerim.
		Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
		İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.

11		İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
12		Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.
		İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.
13		Önemli bir insan olacağım.
		Başarılı olmayı umuyorum.
14		İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.
		İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.
15		Kendi kendime yeterim.
		Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.
16		Herkes gibi biriyim.
		Sıra dışı biriyim.

EK-4

ÖZGEÇMİŞ

Ziba Aksoy, İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji bölümünden mezun olduktan sonra ilk yüksek lisans eğitimini klinik Psikoloji üzerine “Anksiyete Bozukluğunda Bilişsel Davranışçı Terapi” adlı proje çalışmayla tamamlamıştır. Lisans eğitimi sürecince Balıklı Rum Hastanesi’nde ruh sağlığı ve sinir hastalıkları polikliniğinin de terapi ve danışmanlık yaparak stajını tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimi sırasında Uzm. Dr. Hasan SEZEROĞLU ile birlikte hastalara, tedavi sürecinde gözlem ve danışmanlık yaparak staj bölümünü tamamlamıştır. İkinci yüksek lisans eğitimini Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Bölümünde tamamlamıştır. Aynı zamanda Klinik Psikolog unvanıyla mesleğini aktif bir şekilde yürütmektedir.